

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Merili Kalm

**EESTI EVANGEELSE LUTERLIKU KIRIKU KOGUDUSTE
RAHASTAMINE JA MAJANDUSLIK TOIMETULEK**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Kaidi Kallaste

Tallinn 2015

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. KIRIKUTE RAHASTAMINE JA MAJANDUSLIK TOIMETULEK.....	8
1.1. Usulisi ühendusi puudutavad mõisted	8
1.2. Koguduste rahastamine	9
1.2.1. Riigieelarvelised toetused.....	9
1.2.2. Koguduste tulu teenimise võimalused.....	11
1.2.3. Kirikute rahastamisest Soomes.....	12
1.3. Koguduste majanduslik toimetulek	16
1.3.1. Koguduste jätkusuutlikkus	17
1.3.2. Koguduste koostöö kohalike omavalitsustega.....	19
2. KINGITUSED, ANNETUSED JA NENDEGA SEOTUD TULUMAKSUSOODUSTUSED	21
2.1. Annetamine kodanikuühiskonna osana ja valmidus annetama.....	21
3. KIRIKUTELE ANNETAMISE UURINGUST NING KIRIKUTE MAKSEVÕIME KAARDISTUSUURINGUST.....	25
3.1. Uuringute meetodika ja valimi kirjeldus	25
3.2. Küsitlus eestlaste valmisolekust kirikutele annetamisel	27
3.3. EELK koguduste kaardistusuuring	32
3.4. Arutelu ja järeldused	36
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	41
VIIDATUD ALLIKAD	42
LISAD	46
Lisa 1. Kultuuriministeeriumi eelarve väljavõte 2011-2014.....	47
Lisa 2. Isiklik e-mail Ilkka Karjalainen 18.03.2015	49
Lisa 3. Isiklik e-mail Ilkka Karjalainen 25.03.2015	50
Lisa 4. Isiklik e-mail Anna-Leena Tiihonen 18.03.2015.....	51
Lisa 5. Luterlaste ja mitteusklike arv Soomes aastatel 2009-2013.....	53

Lisa 6. Omavalitsuste vajaduste ja koguduste tugevuste sünergia	54
Lisa 7. EELK annetajaliikmed aastatel 1970-2013	56
Lisa 8. Heategevusalaste hoiakute uuringu tulemused	57
Lisa 9. Ankeetküsitluse vastused.....	58
Lisa 10. EELK koguduste lühiajaliste kohustuste kattekordaja	62
Lisa 11. Lühiajaliste kohustusteta EELK kogudused	66
Lisa 12. Kaardistusuuringu tulemused	68

ABSTRAKT

Bakalaureusetöö kirjutati teemal „Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku koguduste rahastamine ja majanduslik toimetulek“ ning selle eesmärk oli kaardistada luterlikud kirikud Eestis, arvestades nende majanduslikku olukorda. Samuti selgitada välja kirikute rahastamise süsteem, sealhulgas annetamise populaarsus ning eestlaste seisukohad kirikute rahastamisel. Bakalaureusetöö probleem seisnes maakirikute raskes majanduslikus olukorras, maakoguduste liikmete vähesuses ja annetamise populaarsuses eestlaste seas. Töös kasutati kvantitatiivset andmekogumis- ja analüüsimeetodit. Finantsseisundi hindamiseks koguti andmeid dokumendivaatluse teel ja viidi läbi statistiline analüüs, misjärel võrreldi saadud näitajaid ja kaardistati nende põhjal luterlikud kirikud. Samuti viidi läbi ankeetküsitlus, mis koosnes 15. küsimusest ning mille valim oli juhuslik.

Bakalaureusetöö raames läbiviidud kaardistusuringu tulemusena selgus, et Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku 160 kogudusest on 34 lühiajaliste kohustuste kattekordaja nõrk või mitterahuldav, mis moodustab 21% analüüsitud kogudustest. Kogudused, kus liikmeid on alla 645 ning maksevõime mitterahuldav on 13 ning nendest 10 kogudust on sellist, kus liikmete arv jääb alla tasuvuspunkti kogust.

Maakoguduste jätkusuutlikkuse tagamise võimalusteks on koostöö kohalike omavalitsuste ja ettevõtetega ning tulu ettevõtlusest. Ankeetküsitlusest selgus, et inimeste annetamist ajendaks enim suurem sissetulek ning teadlikkus kirikute tegevusest ja annetuste vajalikkusest. Samuti isiklik kogemus või kokkupuude kirikuga ning väiksemal määral mõjutaks respondente suurem tulumaksusoodustus.

Võtmesõnad: kirik, kogudus, liikmeannetus, jätkusuutlikkus, majanduslik toimetulek

SISSEJUHATUS

Arenenud ühiskonna oluliseks osaks on kodanikuühiskond ja heategevus. Heategevus on vabatahtlik ning sinna alla kuuluvad nii annetused, toetused kui ka vabatahtlik tegevus. Heategevusega tegeleb Eestis mitmeid organisatsioone ja ühinguid ning lisaks eraisikutele, haiglatele, erinevatele mittetulundusühingutele, sihtasutustele jmt vajavad toetusi ka kirikud ja muud usulised ühendused. Usulised ühendused Eestis on majanduslikult iseseisvad (Holvandus 2007). Kohalikud omavalitsused või linnavalitsused toetavad kirikute erinevaid projekte, kuid tegevuskulude ja tööjõukulude katteks peavad usulised ühendused ise ressursse leidma. Üheks võimalikuks viisiks, kuidas kirikuid aidata, on kingitused ja annetused, nii koguduse liikmete kui ka mitteliikmete poolt. Kirikut nähakse kui avalikku teenust, kus kõik peaks tasuta olema, isegi ilma fikseeritud hinnakirjata oodatakse annetusena pakutavate teenuste eest toetust. Riigi poolt soodustab kingituste ja annetuste tegemist see, et vastavalt Tulumaksuseadusele (TuMS) saab tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekirja kantud ühingutele kingitusi ja annetusi teha tulumaksuvabalt (TuMS § 27).

Bakalaureusetöö aktuaalsus ja problemaatika seisnevad selles, et kodanikuühiskond on pidevas arenemises ja inimeste huvi ning võimalused annetada erinevatele organisatsioonidele ja abivajajatele on kasvanud, kuid maapiirkonna kirikute majanduslik olukord on järjest kehvem. Kirikute majanduslik toimetulek sõltub olulisel määral liikmetasudest ja annetustest, mistõttu on maakogudused keerulises olukorras, kuna rahvastiku ja usklite arv maapiirkondades on vähenemas. Maakogudustes peetakse aina vähem ametitalitlusi ning laekunud toetustest ei suudeta hoone halduskulusidki katta. 2012. aastal oli Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku (EELK) 21 maakoguduses ainus ametitalitus matus. Ilumäe, Tamsalu, Sindi, Orissaare ja Saaremaa Jaani koguduses ei olnud ka matuseid. Raske olukord kirikutel ei ole ainult Eestis, nii Saksamaal kui ka Suurbritannias sulgevad juhtivad konfessioonid keskmiselt 30 kirikut aastas. (Tooming 2013) Kirikute liikmelisust ja sellest tulenevaid liikmeannetusi võivad mõjutada ka suures osas poliitilised seisukohad ja otsused. Seoses samasooliste

paaride abielu seadustamisega Soomes, lahkus protestiks peale seaduse väljakuulutamist esimese päeva jooksul ligi 2600 inimest (Karisma, Torrkulla 2014).

Bakalaureusetöö eesmärk on kaardistada luterlikud kirikud Eestis, arvestades nende majanduslikku olukorda ning selgitada välja kirikute rahastamise süsteem, sealhulgas annetamise populaarsus ning eestlaste seisukohad kirikute rahastamisel.

Bakalaureusetöö uurimisküsimused, millele püütakse vastuseid leida on järgmised:

- Kuidas rahastatakse kirikuid Eestis ja kas see on piisav nende jätkusuutlikkuse tagamiseks?
- Mis on eestlaste seisukoht kirikute rahastamise ja annetamise osas? Kas kirikumaks oleks aktsepteeritav või kirik peaks olema isemajandav, pakkudes lisaks teenuseid?
- Eelnevatest uuringutest on teada, et valmisolek usulistele ühendustele annetamiseks on, kuid mis ajendaks inimesi rohkem annetama?
- Kui füüsiliste isikute annetused oleksid tulumaksuvabad suuremal määral kui 5% maksustatavast tulust, kas annetatavad summad oleksid suuremad?

Eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Anda kirjanduse põhjal ülevaade kirikute rahastamisest ning annetamisest Eestis ja võrrelda seda Soome süsteemiga.
2. Viia läbi uurimus küsimustiku vormis, eesmärgiga saada teada eestlaste seisukohad kirikute rahastamisel ja suhtumine annetamisesse.
3. Kaardistada luterlikud kirikud ning nende majanduslik olukord Eestis.
4. Analüüsida uurimistulemusi ja teha järeldusi.

Uurimisküsimustele vastamiseks analüüsitakse teemakohaseid artikleid ja nendes esitatud teoreetilisi seisukohti ning empiirilises osas, kasutades kvantitatiivset andmekogumis- ja analüüsimeetodit, viiakse läbi ankeetküsitlus ning kaardistusuuring.

Peamised infoallikad bakalaureusetöö kirjutamisel on SA Poliitikauuringute Keskuse Praxis publikatsioonid ning Saar Poll ja TNS Emori poolt eelnevalt läbi viidud uuringud. Infot on kogutud ka isiklike e-mailide ja avalike päringute kaudu. Empiirilises osas kasutatakse peamise infoallikana Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku ning Äriregistri kaudu saadud statistilisi andmeid. Antud bakalaureusetöö piiranguna vaadeldakse ainult luterlikke kirikuid, kuna nende osakaal on kõige suurem nii Eestis kui ka Soomes.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist, esimeses peatükis tehakse ülevaade Eesti kirikute rahastamisest, erinevatest tulu teenimise võimalustest ning tuuakse võrdlusena Soome kirikute rahastamise süsteem. Samuti tehakse ülevaade kirikute majanduslikust toimetulekust ja jätkusuutlikkusest. Teises peatükis käsitletakse annetamist kui kodanikuühiskonna olulist osa ning tuuakse välja eelnevalt läbiviidud uuringute tulemused. Kolmandas peatükis tuuakse välja bakalaureusetöö metoodika ja valimi kirjeldus, töödeldakse statistiliselt kogutud andmeid, tuuakse välja ankeetküsitluse tulemused ja kaardistatakse luterlikud kirikud. Samuti tehakse uurimistulemustest järeldusi ja ettepanekuid.

1. KIRIKUTE RAHASTAMINE JA MAJANDUSLIK TOIMETULEK

Selles peatükis selgitatakse lühidalt usuliste ühenduste mõisteid, antakse ülevaade kirikute rahastamisest Eestis ja esitatakse kirikutele tehtavate toetuste statistilisi andmed. Samuti antakse ülevaade kirikute erinevatest tulu teenimise võimalustest ning jätkusuutlikkusest ja uuritakse lühidalt, milline on Soome kirikute rahastamise süsteem.

1.1. Usulisi ühendusi puudutavad mõisted

Usulised ühendused on kirikute ja koguduste seaduse § 2 lg 1 järgi kirikud, kogudused, koguduste liidud ja kloostrid ning välislepingu alusel tegutseva kiriku institutsioonid. Kirik antud seaduse § 2 lg 2 mõistes on episkopaalse struktuuriga ja kolme üldkirikliku usutunnistusega õpetuslikult seotud vähemalt kolme vabatahtlikult liitunud koguduse ühendus või on jaotatud vähemalt kolmeks koguduseks ja kes tegutseb põhikirja alusel, valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel ning kantakse registrisse nimetatud seadusega ettenähtud juhtudel ja korras. Kogudus, kirikute ja koguduste seaduse § 2 lg 3 mõistes, on ühte usku tunnustavate füüsiliste isikute vabatahtlik ühendus, kes tegutseb põhikirja alusel ja valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel ning kantakse registrisse käesoleva seadusega ettenähtud juhtudel ja korras. (Kirikute ja koguduste seadus § 2) Antud bakalaureusetöö raames võrdsustatakse kogudus kirikuga, kuna luterlike kirikute puhul on kogudused seotud konkreetse hoone ehk kirikuga, küll aga ei käsitleta töös kloostreid. Eesti Kirikute Nõukogu on mittetulundusühinguna Eesti territooriumil tegutsevate kristlike kirikute ja koguduste liitude sõltumatu ja vabatahtlik ühendus, mille eesmärk on ühendada kristlikke kirikuid ja koguduste liite koostööks Eesti ühiskonna vaimseks arenguks kristlike põhimõtete alusel (Eesti Kirikute Nõukogu...).

1.2. Koguduste rahastamine

Koguduse vaimulikele ja teistele töötajatele maksab palka kogudus ning just palgakulu ongi enamikes kogudustes suurim väljaminek. Suure osa kogukuludest moodustavad ka elektri-ja kommunaalkulud, side-ja kantseleikulud ning halduskulud. Iga kogudus maksab liikmeannetaja annetusest 10% kirikukassa maksu, millega toetatakse ajalehte „Eesti Kirik“, Laste ja Noorsootöö Ühendust, Misjonikeksust, Usuteaduste Instituuti jne ning 5% solidaarsusmaksu, millest toetatakse väiksemate koguduste vaimulike palkasid. (Annetused) Koguduse sissetulekud moodustuvad peamiselt liikmete annetustest ning ametitalitlustelt saadud annetustest. Mälestise omanik või valdaja võib saada riigieelarvest Muinsuskaitseameti kaudu valla või-linnaelarvest toetust mälestise hooldamiseks, konserveerimiseks või restaureerimiseks, valve-ja signalisatsioonisüsteemi paigaldamiseks, kuid kohustus tagada mälestiste ja muude hoonete säilimine ja hooldamine on omanikul (Auksmann 2003).

1.2.1. Riigieelarvelised toetused

Eesti Riigieelarvest on kirikutele eraldatud toetusi nii Kultuuriministeeriumi kui ka Siseministeeriumi eelarvest. Kultuuriministeerium toetab usuliste organisatsioonide hoonete renoveerimist, kinnismälestiste avariirestaureerimistöid, valve-ja tulekaitsesignalisatsioonide ja piksekaitsete paigaldamist ning ka erinevate vajalike sisustuselementide (altarid, kantslid, lühtrid, karikad, ikoonid jne) konserveerimist. 2011-2014 aastatel on Kultuuriministeerium toetanud usulisi ühendusi vastavalt 2 160 346, 2 480 860, 2 438 231 ja 2 577 184 euroga. (Lisa 1) 2014. aastal on usulistele ühendustele antud toetused valitud perioodi jooksul kõige suuremad moodustades 2011. aastal antud toetustest 119,30%. 2015. aastal eraldatakse Muinsuskaitseameti kaudu toetusi kokku summas 759 612.- eurot, sealhulgas programmile „Pühakodade säilimine ja areng“, mis loodi 2003. aastal, 660 486.- eurot. (2015 aasta riigieelarve) Seda on võrreldes 2014. aastaga 91,37%. 2011 aastal toetati programmi 622 800.- euroga ning 2012-2014 aastatel 722 800.- euroga. (Lisa 1) Programmi raames on paljude kirikute olukorda suudetud parandada, muudetud paljud kirikuhooned külastajatele turvaliseks, aga sellegipoolest on halvas seisukorras olevate kirikute arv suur. 2015. aastal vajavad halvas tehnilises seisundis olevad pühakojad avarii-restaureerimistöde teostamist, pühakodadele tuleb paigaldada piksekaitset ning tule-ja valvesignalisatsioonid (2015 aasta

riigieelarve). Vaesematele kogudustele on toetused hädavajalikud elementaarsete remonttööde teostamiseks. Ka kohalikele omavalitsustele ettenähtud toetustest aidatakse kirikuid. Kohaliku omavalitsuse üksustele ja omavalitsusasutustele on Kultuuriministeeriumi investeeringutoetusi 2015. aastal ette nähtud 2 024 285.- eurot, seal hulgas on mitmete kirikute renoveerimistoetused. Suuremad neist on Tartu Pauluse kirik – 498 511.- eurot ja Kuressaare Laurentiuse kirik – 101 736.- eurot. (2015 aasta riigieelarve) Kultuuriministeerium toetab läbi Muinsuskaitseameti kirikuid ja muid usulisi ühendusi programmide „Pühakodade säilitamine ja areng“ ning „Kinnismälestiste avarii-restaureerimistööd“ kaudu. Esimese eesmärk on peatada hoonete avarii-situatsioon ning pigem liikuda kirikute järjepideva hooldamise poole (Pühakodade säilitamine ja areng 2014-2018). Selle kaudu on võimalik taotleda toetust pühakodade restaureerimistöödeks ning tuletõrje- ja valvesignalisatsioonide paigaldamiseks. Teise programmi eesmärk on likvideerida esmased avariitööd, eelarvest eraldatakse toetusi erinevateks kablete, kirikuaedade, kalmistute ja pastoraadi hoonete restaureerimistöödeks.

Siseministeriumis toetab koguduste tegevust Siseministeriumi usuasjade osakond, mille ülesandeks on aidata oma pädevuse piires kaasa ühelt poolt riigi ja kohaliku omavalitsuse ning teiselt poolt usuliste ühenduste vaheliste suhete arendamisele sotsiaal-, haridus-, õigus-, ning kultuuriküsimustes. Osakond koordineerib kirikuvaradega seotud küsimusi ning analüüsib Eesti usuelu probleeme ja korraldab vastavaid uuringuid. (Usuühendused) Järgnevalt on toodud Siseministeriumi antud toetused (finantseeritud projektid) Eesti Kirikute Nõukogule ja muudele usulistele ühendustele aastatel 2009-2013.

Tabel 1. Siseministeriumi antud toetused Eesti Kirikute Nõukogule ja muudele usulistele ühendustele aastatel 2009-2013 (tuhandetes eurodes)

Aasta	2009	2010	2011	2012	2013
Toetus	575,2	589,6	851,8	785,4	549,0

Allikas: (Siseministeriumi majandusaastaruanne 2009; 2010; 2011; 2012; 2013)

Siseministeriumi poolt eraldatud toetused usulistele ühendustele on langenud alates 2012. aastast. 2013. aastal kasvas konfessioonide vahelise koostöö ja ühistegevuse arendamiseks oikumeeniliste projektide teostamise kvaliteet: riigieelarveliste toetustega toetati 21 erineva usuühenduse tegevusi. Uue täiendava olulise tegevusena viidi

katseprojektina koostöös Eesti Kirikute Nõukoguga läbi juhtimisalane täiendkoolitus koguduste juhatuste esimeestele. (Siseministeeriumi majandusaastaruanne 2013) Erinevad koolitused koguduste juhatusele annavad võimaluse kogudust efektiivsemalt ja jätkusuutlikumalt juhtida. Areneva ja mitte areneva kiriku erinevus seisneb selle juhtimises (Bradshaw 2000).

1.2.2. Koguduste tulu teenimise võimalused

Koguduste tulu moodustavad enamasti annetused ja liikmemaksud, kuid on ka teisi võimalusi tulu teenimiseks, näiteks enda kasutuses olevate ruumide rentimise näol. Eriti vajalik on kirikukompleksi kuuluvate hoonete kasutamine muul eesmärgil kui jumalateenistuste läbiviimine maapiirkondades, kus liikmeannetusi laekub tänu väiksemale elanikkonnale vähem. Et maapiirkondades olevad kirikuhooned ei jääks kasutult seisma, on vaja leida neile kasutust. Näiteks Inglismaal kasutatakse Swaffham Priori kiriku torni külaelanikele kiire internetiühenduse loomiseks. Jaorrows kirikusse on tehtud põhjalik piirkonna ajalugu tutvustav väljapanek, seal on ka vabatahtlike abil töötav kingituste pood. (Tooming, Vainola 2013) Autori arvates peaks leidma tühjalt seisvatele ruumidele kasutust ka nende inimeste jaoks, kes ei ole kirikuga tihedalt seotud. Sündmused, mis tooks mitteusklikud kirikule lähemale, võivad aidata annetusi suurendada. Isiklik kogemus või kokkupuude kirikuga võib olla põhjus annetamiseks.

Central Baltic Interreg IVa projekti „Sustainable Management of Historic Rural Churches in the Baltic Sea Region“ raames 28.05.2013-16.06.2013 läbi viidud uuringust selgus, et Põide kirikut nähti kui olulist Saaremaa kultuurikeskust, kus võiksid toimuda regulaarsed kontserdid, festivalid ja näidendid. (Põide kirik ja ...) Kirik oli vastanutele väga oluline nii isiklikel, ajaloolistel kui ka kultuuriväärtustega seotud põhjustel ning oluliseks peeti hoone arhitektuurseid ja kunstilisi väärtusi. Enim nähti Põide kirikut kultuurielu keskusena, kus toimub lisaks jumalateenistustele erinevaid üritusi – peamiselt kontserte, mida soodustab hoone suurepärase akustika (*Ibid*). See näitab, et kirikud ei ole olulised vaid usulisest aspektist, vaid ka kultuurilistel põhjustel ning kirikuhoonete säilimine ja kasutamine on oluline mõlemal juhul. Hoone väärikuse tagab elu, mis hoones sees ja hoone ümbruses toimub (Tooming, Vainola 2013). Kui maakirikutes enam jumalateenistusi ega ametitalitusi läbi ei viida siis seisavad hooned enamasti tühjalt. Tühjad hooned muutuvad aga aja

möödudes varemteks ja kasutuskõlbmatuteks ning oluline on õigel ajal hakata mõtlema kultuuripärandi säilitamisele.

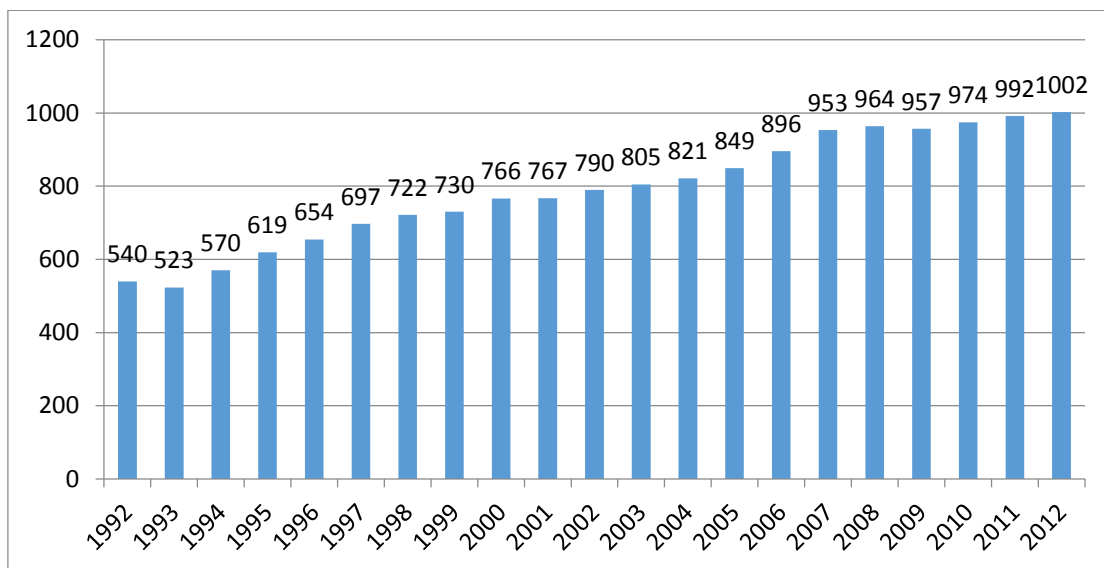
1.2.3. Kirikute rahastamisest Soomes

Soome kiriku majanduse alustala on rahvakiriklik mudel, kus suurem osa elanikkonnast kuulub kirikusse (Soom 2012). Eesti naaberriigis Soomes on kirik igapäevaelus oluline suurele osale inimestele ning Eesti ja Soome suhted on väga tihedad, seetõttu otsustas autor uurida lähemalt kirikute rahastamist Soomes, et tekiks kahe erineva süsteemi võrdlusmoment. Kui Eestis laekub liikmeannetus kogudusele, siis Soomes kogub kirikumaksu maksuamet (Brief Statistics 2014). Soome põhiseaduse kohaselt on õigus maksustada valitsusel, kohalikel omavalitsustel ning Evangeelse Luterliku ja Õigeusu Kiriku kogukondadel. Üldine maksukoormus Soomes on üle OECD riikide keskmise (Colliander, 2009). 1870. aastal jõustus seadus, mis eraldas kiriku riigist, kuid vaatamata sellele, säilitas kirik avalik-õigusliku staatuse ja õiguse maksustada. Praeguse maksusüsteemi järgi kehtestavad kogudused maksumäärasid samadel õiguslikel alustel nagu omavalitsused. (Church tax)

Kirikumaks on seatud fikseeritud maksuna, mis määratakse igal aastal järgneva aasta kohta kohaliku kiriku volikogu poolt (Colliander 2009). Kirikumaksu peavad maksma eraisikute puhul ainult kiriku koguduse liikmed. Kirikumaksu määr on 1-2% sissetulekust, 2014. aastal oli keskmine kirikumaks 1,37% (Brief Statistics 2014). Kogudused saavad osa ettevõtete tulumaksust, mis kogutakse standardmääras üle terve riigi kõikidelt ettevõtetelt (Church tax). Ettevõtete tulumaks jaotatakse riigi, kohalike omavalitsuste ning Evangeelse Luterliku Kiriku ja Õigeusu Kiriku kogukondade vahel. Aastal 2009 laekus vastavalt 76,03%, 22,03% ja 1,94%. Viimased kaks jaotatakse kohalike omavalitsuste ja mõlema kiriku kogukondade vahel kindlaks määratud osade alusel, mis põhinevad värskemail statistikal. (Colliander 2009) Ettevõtete tulumaksu osa kasutatakse peamiselt matusetalitluste läbiviimisel, kuid ka arvepidamise kulude katmiseks ja kiriku hoolduseks.

Kõikides riikides, kus rakendatakse kirikumaksu, saavad eraisikud seda vältida kirikust välja astudes, kuid näiteks Soome puhul on see ettevõtetele kohustuslik (Revenue Statistics 2000). Autori kirjavahetusest Soome maksuameti statistika peaspetsialisti Ilkka Karjalaineniga selgus, et kõik ettevõtted Soomes maksavad tulumaksu 20% ning 2015. aastal on kirikute osa ettevõtte tulumaksust 2,71%. Kirjavahetusest selgus ka see, et 2015 on

viimane aasta, mil Soome kirikud saavad oma osa ettevõtete tulumaksust. (Lisa 2) Alates 2016. aastast saavad ettevõtte tulumaksust 71,94% riik ning 28,06% kohalikud omavalitsused. Riik on otsustanud hakata andma iga-aastast toetust kirikutele ning 2016. aastal oleks see 114 miljonit eurot. Miks selline seadusemuudatus vastu võeti, ei osanud Ilkka Karjalainen vastata. (Lisa 3) Järgnevalt toodud joonisel 1 on kirikumaks ja kiriku osa ettevõtete tulumaksust Soomes aastatel 1992-2012.

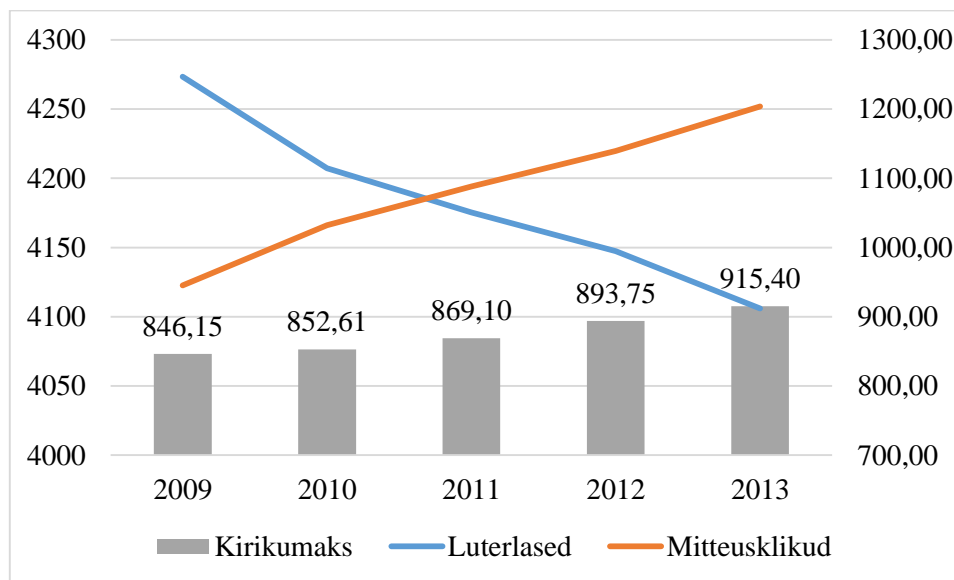

Joonis 1. Kirikumaks ja kiriku osa ettevõtete tulumaksust Soomes aastatel 1992-2012 (miljonites eurodes)

Allikas: (Brief Statistics 2013; 2014)

Jooniselt 1 näeb, et 20 aastaga on makstud kirikumaks peaaegu kahekordistunud. Kuna joonisel on nii ettevõtete kui ka füüsiliste isikute poolt makstud kirikumaks, siis ei saa üheselt väita, miks summad kasvanud on, selleks peab vaatama eraldi füüsiliste isikute poolt tasutud kirikumaksu summasid. Keskmiselt kuulub kirikusse Soomes 78% inimestest. Soome süsteemi järgi lapse sündides annab haigla sellest teada elanikkonna registri keskusele. Sealt saab andmed kogudus, kes saadab inimesele ankeedi, mille täitmise järel võetakse laps kirikusüsteemi ja selle kaudu riigi registrisse. Inimene on kiriku liige alates ristimisest ning kirikumaksu makstakse ka siis, kui pole leeris käinud, leeris käib aga umbes 90% soomlastest. Vastupidiselt Eestile, on Soomes kiriku liikmete osakaal linnas väiksem ja maapiirkondades

suurem (Soom 2012). Järgnevalt on võrreldud mitteusklike ja luterlaste arvu ning füüsiliste isikute poolt makstud kirikumaksu summasid aastatel 2009-2013.

Joonis 2. Mitteusklike arv ja füüsiliste isikute poolt tasutud kirikumaks (parempoolne telg) ning luterlaste arv (vasakpoolne telg) aastatel 2009-2013 (tuhandetes)

Allikas: (Lisa 5)

Kuigi usklike arv on vähenenud, siis kirikumaksust laekuv tulu on kasvanud, mis tähendab, et inimeste sissetulekud on kasvanud. Jooniselt 2 on näha, et alates 2010. aastast on luterlaste arv kahanenud ning mitteusklike arv kasvanud. Peale Soome Parlamendi poolt vastuvõetud samasooliste inimeste abielu seadust astusid tuhanded inimesed Luterliku Kiriku kogudustest välja. Kogudustest välja astumine vabastab eraisikud kiriku liikmemaksude maksmisest, mis moodustavad suurema osa Luterliku kiriku sissetulekutest. Euroopa kirikute kaasamine heaolu tagamisel erineb märgatavalt riikide vahel ning see mõjutab inimeste arvamusi kiriku rolli kohta (Pessi *et al* 2009). See, millise seisukoha võtab poliitilistes otsustes kirik, võib mõjutada inimeste suhtumist kirikusse. Kui praegune luterlikust kirikust väljaastumise trend Soomes jätkub, siis Soome Statistikaameti prognoosi kohaselt, mis põhineb viimase 10 aasta trendil, on 2021. aastaks Helsingis ülekaalus mitteusklikud. 2013. aastal olid 58% Helsingi kodanikest luterliku kiriku liikmed ning 37,5% ei olnud ametlikult seotud ühegi usulise kogukonnaga. (Non-religious to outnumber...) Võrreldes 1950. aastaga on mitteusklike arv 2013. aastaks kasvanud ligikaudu kümme korda (Lisa 5). Ka mujal

riikides, kus kirikus osalemise määr on olnud kõrge, võib viimastel aastatel näha langustendentsi. Kriis läänemaailmas kirikute puhul on see, et inimesed on üha vähem kaasatud kirikutes kui institutsioonides ning Euroopas väheneb kiriku liikmelisus pidevalt (Dreyer 2004).

Nagu Eesti puhul, on kommunaalkulude kõrval suurim väljaminek personalikulud, nii on ka Soome koguduste suurimad kulud seotud personaliga. Soome koguduste rahaline olukord on erinev. Enamus kogudustel võlg puudub, kuid siiski peavad hakkama saama puudujäägiga. Kirikute Keskvalitsus eraldab toetusi vaesematele kogudustele. Kirikumaksust saadud tulu kasutatakse järgnevalt: koguduse töö 44%, kirikute ja teiste hoonete hooldus 17%, pensionid, maksukogumise kulu ja üldkulud 12%, ehitustööd 10%, administratiivsed kulud 9%, kalmistu hooldus 6% ning misjonitöö ja arengu kulud 2% (Money matters). Lisaks maksutulule saadakse tulu varade müügist, investeringutelt ja annetustest.

Erinevate tulu teenimise võimaluste kohta tegi autor päringu Soome Evangeelse Luterliku Kiriku Helsingi kogukonnale. Erinevad müügid organiseeritakse tavaliselt konkreetsel eesmärgil või konkreetsel diakoonilisel ehk koguduse hoolekande eesmärgil, mitte igapäevaste kulude finantseerimiseks. Mõned kogudused pakuvad laste päevahoiu teenuseid ning saavad selle eest kompensatsiooni kohalikust omavalitsusest. Erinevate korraldatavate laagrite ja kursuste eest makstavad tasud katavad vaid osaliselt kulud, nende eest laekuvaid summasid ei loeta tuludeks. (Lisa 4) Leerikool on Soomes laagrivormis, kestab nädala ja maksab 60 eurot, mille sees on kõik kulud, tegelik laagri maksumus on kordades suurem (Soom 2012). Levinud reegel on see, et ristimise, pulmade ja matuste puhul saab kiriku liige pastori, kirikumuusiku ning sel puhul kiriku või valla ruumide kasutamise ilma lisatasuta (Lisa 4). Kui Eestis on liikmeannetuste kõrval oluline koguduse sissetulekuallikas korjandused jumalateenistustel, siis Soomes ei lähe korjandused mitte kogudusele, vaid kirikuvalitsuse poolt määratud otstarbeks. Eestis on ametitalitlused üks oluline laekumisallikas, kuid Soomes on kiriklikud talitlused tasuta. Nii Soome kui Eesti kogudused peavad üleval oma kirikuvalitsust. EELKs maksavad kogudused laekunud liikmeannetustest 10% kirikukassa maksuks ja 5% solidaarsuskassa maksuks. Soomes makstakse 8,2% eelmise aasta jooksul laekunud kirikumaksust Kirikuvalitsuse keskkassa maksuks. Ka Soomes tegeleb Kirikuvalitsus vaesemate koguduste aitamisega ning investeerimistega.

1.3. Koguduste majanduslik toimetulek

Kogudused on majanduslikult iseseisvad ning vastutavad ise oma kulude katmise eest. Kogudused nii Eestis kui ka mujal Euroopas, kus ei ole palju liikmeid, vaevlevad rahahäda käes. Lääne-Euroopa kirikuringkonnad võitlevad, nagu meie konfessioonidki, kiirelt vähenevate koguduste ja sellest tulenevate finantsprobleemidega. Kirikute sulgemine ja müük on igapäevane asi, kuna väikesed kogudused ei suuda oma hoonete halduskulusid katta. (Tooming 2013) Nagu Saksamaal ja Suurbritannias, suletakse ka Taani pealinnas Kopenhaagenis luterlikke pühakodasid. Piiskop Peter Skov-Jakobseni teatel tagab Taani kirik, et inimestel säilib võimalus käia elukohajärgses kirikus, mistõttu tuleb ehitada uusi kirikuid piirkondadesse, kus elanike arv kasvab ning sulgeda seal, kus rahvast on vähemaks jäänud. (Ajalooline otsus...)

Inimesed kolivad järjest populaarsematesse piirkondadesse, Eesti puhul maapiirkondadest linna. Eestis on probleemiks maakirikute halb tehniline seisukord ja liikmete vähesus, vanad maakirikud vajavad restaureerimistöodeks suuremaid investeeringuid. Ka Sustainable Management of Historical Rural Churches in the Baltic sea Region (SMC) projekti uuringu raames tuli esile Eesti maakirikute halb ehitustehniline seisukord. Uuringu eesmärk oli strateegiliste suundade seadmiseks vajalike tüüpsete vigade ja nende põhjuste väljaselgitamine. Kirikute ehitustehnilise seisundi jälgimisega tuleb järjepidevalt ja süstemaatiliselt tegeleda, et võimalikke probleeme avastada faasis, kus kahjustused pole liiga kaugemale arenenud ja nende likvideerimine on palju ressursimahukam. (The Final Research Report...) Kirikuhoonete jätkusuutlikuks haldamiseks on tarvilik vältida olukorda, kus väärtuslikud ressursid kasutatakse ebaotstarbekalt: kahjustuste tagajärgedega võitlemisele ilma kahjustuste põhjuseid likvideerimata. Restaureerimisel, konserveerimisel ja renoveerimisel tuleb esmalt kõrvaldada kahjustuste põhjused ning seejärel tegeleda defektsete osade restaureerimisega ja konserveerimisega. Kuna mälestiste puhul on tähtis nende säilitamine ka tulevaste põlvete jaoks, siis pikas perspektiivis on jätkusuutlik eelkõige probleemide ennetamine ja tekkepõhjuste kõrvaldamine, mitte korduv tagajärgede likvideerimine. (*Ibid*) Maakirikute halb seisukord on seotud järjest väheneva ja vananeva elanikkonnaga. Elanike arvu vähenedes väheneb ka koguduse liikmete arv ning kirikuhooneid kasutatakse järjest vähem, seejuures ei suudeta liikmeannetustega katta hoonete ülalpidamise ja remondikulusid.

2015. aasta aprillikuus kuulutati Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Narva Aleksandri Koguduse pankrot (Pankroti väljakuulutamise teade). Kirikute ja koguduste seaduse § 16 lg 2 järgi usulise ühenduse lõpetamine ja likvideerimine toimub põhikirjaga ettenähtud alusel ja korras, usulisse ühendusse kuuluvate koguduste või liikmete arvu vähenemisel alla seaduses või põhikirjas sätestatud suuruse, usulise ühenduse pankroti väljakuulutamisel või nimetatud seaduse § 3 sätestatud alusel ja korras (Kirikute ja koguduste seadus). Narva Aleksandri koguduse probleemid keerlesid ehitusfirmale allkirjastatud garantiikirja ümber, millega seoses tekkis kogudusele suur laenukoorem. Viru praosti Peeter Kalduri sõnul oli Narva Aleksandri koguduse pankrot ainuvõimalik väljapääs olukorrast, kus koguduse võlad ulatusid 1,3 miljoni euroni, koguduse vara väärtus aga 700 000.- euroni. (Nikolajev 2014)

1.3.1. Koguduste jätkusuutlikkus

Koguduste jätkusuutlikkust võib hinnata erinevatel viisidel. Seda võib seostada näiteks liikmete lisandumisega, jumalateenistusest osavõtjate arvu kasvuga, vabatahtlike arvu kasvuga või eelarve mahuga. On mitmeid meetodeid, kuidas tagada koguduste jätkusuutlikkus, üks olulisematest on hoida ja kasvatada liikmete arvu (Bradshaw 2000). Kiriku jätkusuutlikkuse tagamine peab saama lähituleviku esmaseks ülesandeks (Tiitus 2014). Et maapiirkonnas säiliks vanad kirikuhooned ja elujõulised kogudused, on vaja liikmeskonda suurendada või leida võimalusi ühekordsete annetajate arvu suurendamiseks ja kiriku tutvustamiseks turistidele.

Kirikute tutvustamiseks on mõeldud erinevaid programme ning üks nendest on kirikute öö. Kirikute öö idee sai alguse Austriast ning seda korraldatakse nüüd Tšehhis, Slovakkias, Austrias, Hollandis ja Saksamaal (Kirikute öö välismaal). Eestis korraldati kirikute ööd esmakordselt 2012. aastal Tartus, kus osales 12 kirikut ja 1 klooster ning külastusi oli ligikaudu 7000. Kirikute öö esitleb kirikuid kui olulist tahku ühiskonna elus, ärgitab tundma huvi vaimsete väärtuste ja kultuuripärandi vastu. Kirikute öö eesmärgiks on võimalus tutvuda kristlusega vabas ja vahetus vormis ning see annab võimaluse inimestele, kes ei ole seotud kirikutega, tutvuda pühakodadega. Tšehhis ja Austrias on kirikute öö programmi peetud niivõrd oluliseks, et seda rahastab osaliselt kohalik kultuuriministerium (Paenurm 2012). Kirikute öö kaasab kogukonna tutvustades kultuuripärandit ja see on oluline kirikute jätkusuutlikkuse ning arengu aspektist. Kuna Eestis on koguduste liikmete arv

võrreldes näiteks Soomega väike, siis on autori arvates oluline ka mitteliikmete annetused ja nende teadlikkus kirikute ning kultuuripärandi kohta.

Erinevaid võimalusi kirikute tutvustamiseks on veelgi. Eesti Kirikute Nõukogu kulturismialase ja mittetulundusliku projekti „Teeliste kirikud“ eesmärgiks on tutvustada nii Eestit külastavatele turistidele kui kohalikele reisihuvilistele suveperioodil avatud ilusaid ning unikaalseid sakraalhooneid – kirikuid, kloostreid, kabeleid ja palvemaju. Avaldatavast teadmikust leiab teeline iga pühakoja kohta nii eesti- kui ka inglisekeelse lühitutvustuse. (Pühakojad avavad teeliste ...) Trükis on mõeldud nii turismiinfopunktides kui ka projektiga liitunud kirikutes tasuta levitamiseks. Maailmas on kasvamas kirikuturism ning paljud turistid otsivad just unikaalseid kohti, mida külastada ning sellistel juhtudel võib korjanduskasti olemasolul laekuda ühekordseid annetusi. See aga eeldab, et kirik oleks regulaarselt külastajatele avatud ning info kultuuripärandi kohta olemas erinevates turistidele mõeldud veebilehtedel, voldikutel, plakatitel ja viitadel ning ka aktiivset kodulehe majandamist. Kuna maapiirkondades on kogudustes vähem rahvast, siis selline kiriku avatuna hoidmine võib olla omakorda kulukas – selleks oleks hea koostöö omavalitsustega või kohalike ettevõtetega. Programmi „Pühakodade säilitamine ja areng 2014-2018“ üheks eesmärgiks on rohkem tutvustada ja väärtustada meie kultuuripärandit ühiskonnas ning leida ka lahendusi kasutuseta ja väga vähese kasutusega, kuid väärtuslikele pühakodadele. Oluline on, et kultuuriväärtuslikud hooned oleksid kasutuses ning avatud, sest see aitab luua sidet ka nende kogukonnaliikmetega, kes aktiivselt kirikus ei käi. (Pühakodade säilitamine ja areng 2014-2018)

Koguduste jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline ka hoonete ehitustehniline seisukord. Piiratud rahalised vahendid on põhjuseks, miks riiklikult kaitstavate mälestiste olukord on püsivalt probleemne. Pühakodade juures ei pruugi eksisteerida elujõulist kogudust. Pühakodade säilitamise ja arengu programmi eesmärgiks on tühjaks ja kasutusteta jäänud pühakodadele sobivate säilitamistingimuste tagamine ja võimalusel täiendavate kasutusviiside leidmine. Pööratakse rohkem tähelepanu pühakodade jätkusuutlikule kasutusele. Selle teemaatika edukaks arendamiseks, nõustamiseks ning erinevate huvigruppide tegevuste koordineerimiseks on vajalik kaasata nii Eesti-sisest kui ka rahvusvahelist kompetentsi, kasutades konsultante, kes koostöös kogudustega otsiksid probleemidele lahendusi. Vajadused ja võimalused neid tegevusi ellu viia sõltuvad konkreetsete piirkondade, koguduste ja kogukondade, ka omavalitsuste huvist. (Pühakodade säilitamine ja areng 2014-2018)

1.3.2. Koguduste koostöö kohalike omavalitsustega

Nii maapiirkondades olevatel kogudustel kui ka kohalikel omavalitsustel tuleb jätkusuutlikuks arenemiseks leida uusi lahendusi. Järjest vähenev ja vananev elanikkond maapiirkondades on probleemiks nii kohalikele omavalitsustele kui ka kogudustele. Üks võimalik lahendus oleks koguduste ja omavalitsuste vaheline koostöö ning erinevate võimaluste ühiskasutus kohalike inimeste teenimisel. Omavalitsuste probleemiks on avalike teenuste pakkumisel maapiirkondades spetsialistide vähesus ning piiratud võimalused munitsipaalmaa kasutamiseks ning kogudustel on tihti maad ja hooneid, mida nad ei kasuta või kasutavad vähesel määral (Kurg *et al* 2012). Omavalitsuste vajaduste ning koguduste tugevuste ja võimaluste võrdlemisel on leiab eduka koostöö võimalused. Lisas 6 on toodud omavalitsuste vajaduste ja koguduste tugevuste sünergia tabel, kus on kõrvutatud koguduse arenguvajadusi ja tugevusi ning omavalitsuste vajadusi samades valdkondades. Seejärel on leitud soovitusel (Lisas 6), kuidas koguduse arendamine ja omavalitsuste vajadused muutuvad teineteist toetavaks.

Koguduse liikmete ja kogukonna heaks teenimiseks tuleb pidevalt oskusi arendada. Kogudustel on olemas oskused ja kogemused tegeleda abivajavate inimestega ning omavalitsusel napib inimesi, kes tahaksid ja suudaksid pakkuda sotsiaalteenuseid (*Ibid*). Korraldades koostöös omavalitsustega erinevaid koolitusprojekte koguduse liikmete täiendkoolituseks ja ümberõppeks on võimalik koguduse liikmetel pakkuda mõningaid sotsiaalteenuseid. Näiteks kodukülastused, puuetega inimeste või eakate hooldamine, vangist vabanenute rehabiliteerimine, sotsiaalnõustamine ja tugiteenused perevägivalda all kannatanutele. Kogudustel on ka kogemus anda hingelist abi ning ta saab osaleda just nendel omavalitsuslike teenuste pakkumises, mis on diakooniatööl põhinevad: toimetulekuraskustes perede nõustamine, hooldekodud, varjupaigad, laste eest hoolitsemine, ravi- ja hooldusteenused.

Koguduste käsutuses on nii kinnis- kui vallasvara, mida ei kasutata üldse või kasutatakse vähe. Paremini tulevad toime need, mille juhtkond on suutnud panna olemasoleva vara edukalt tulu teenima. Näiteks Rootsi-Mihkli kogudus Tallinnas pakub võimalust rentida ruume koosoleku pidamiseks või vastuvõtu korraldamiseks. EELK assessori Gustav Piir'i sõnul kasutatakse pühakoda esmajoonel jumalateenistuste, palvuste ja kiriklike talitluste pidamiseks, kuid pühakojas ja selle vahetus ümbruses võib teha ka muid koguduse vaimuliku

sisuga üritusi ja kirikukontserte, pidades silmas EELK põhikirjas nimetatud eesmärki ja ülesannet. Pühakoda ei tohi kasutada sellisel eesmärgil, mis on vastuolus kiriku usu ja õpetusega. Et ära hoida olukorda, kus koguduse vara seisab ja laguneb, peaks kaaluma mitmesuguseid võimalusi aktiivselt kasutusest kõrvale jäänud varade kasutusse andmiseks omavalitsuslike teenuste osutamisel. Omavalitsuslike teenuseid osutades suureneb ka koguduste võimekus tegeleda diakooniatööga, arendades teenuseid omavalitsustele, arendatakse ühtaegu võimekust oma koguduste liikmete eest hoolt kanda. Arengule aitaks kaasa osalemine täiendkoolitustel ning teenuste osutamise võrgustikes. (Lisa 6)

Koguduse majandusliku võimekuse parandamiseks on esmane ülesanne suurendada koguduse aktiivsete liikmete arvu, kes soovivad koguduse elus osaleda. Omavalitsused soovivad pakkuda oma elanikele kvaliteetsemat elukeskkonda, kus inimestel oleks võimalus eneseteostuseks mitmesugustes valdkondades kogu eluea lõikes. Koguduse pakutavad omavalitsuslikud teenused ei pea olema mehitatud koguduse liikmetega, kaasata võib ka inimesi väljas poolt kogudust. Seeläbi tutvustatakse koguduse tugevaid külgi läbi igapäevase töö ning selliselt tagatakse koguduste jätkusuutlikkus veelgi tõhusamalt kui misjonitööga.

2. KINGITUSED, ANNETUSED JA NENDEGA SEOTUD TULUMAKSUSOODUSTUSED

Selles peatükis selgitatakse kodanikuühiskonna ja-ühenduste olemust ning lühidalt kingitusi ja annetusi puudutavaid mõisteid. Selgitatakse annetamise olulisust kodanikuühiskonna osana ning antakse ülevaade füüsiliste isikute tulumaksusoodustustest. Samuti kirjeldatakse juba tehtud annetamist ja annetamisesse suhtumist puudutavaid uuringuid.

2.1. Annetamine kodanikuühiskonna osana ja valmidus annetama

Kodanikuühenduste all mõistetakse kodanike ühinemise tulemusel moodustuvaid, kasumit mittetaotlevaid eri liiki ühendusi (mittetulundusühingud, sihtasutused, usulised ühendused ja mitteformaalsed ühendused nagu võrgustikud, seltsingud jms), kuid mitte riigi või kohaliku omavalitsuse asutatud ühendusi. Kodanikuühiskonnal on erinevaid funktsioone, mis ulatuvad huvitegevusest poliitilise tegevuseni ja hoolekandeni (Pessi, Grönlund 2012). Kodanikuühenduste rolli ühiskonnas võib sisuliselt jagada kolmeks, nad aitavad ennetada ja lahendada ühiskondlikke probleeme, nad osalevad kogukonda ja riiki puudutavate otsuste tegemises ja elluviimises ning aitavad parandada ühiskonna sidusust, usaldust ja koostööd. Eestis on kokku 31 581 mittetulundusühendust, sealhulgas 579 usulist ühendust. (Kodanikuühiskonna arengukava 2015-2020)

TuMS § 27 kohaselt on residendist füüsilisel isikul õigus maksustamisperioodil tulust maha arvata § 11 lõikes 1 nimetatud nimekirja kantud või lõikes 10 nimetatud ühingule maksustamisperioodil tehtud dokumentaalselt tõendatud kingitused ja annetused. Kingitusi ja annetusi ei või maha arvata rohkem kui 5% maksumaksja sama maksustamisperioodi tulust. Kingitused ja annetused võivad olla tehtud rahalises või mitterahalises vormis. Kingituse ja annetamise sisu ei ole tulumaksuseaduses eraldi reguleeritud, mistõttu kasutab Maksu-ja Tolliamet nende mõistete sisustamiseks nende tavatähendust või teistes õigusaktides sätestatud sisu (Annetuste maksustamine). Võlaõigusseaduse § 259 lg 1 sätestab kinkelepingu

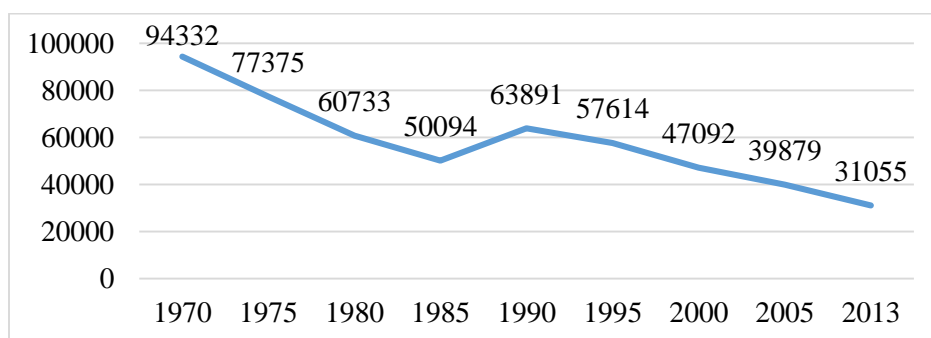
mõiste, mille kohaselt tähendab kinkimine seda kui üks isik (kinkija) kohustab tasuta teisele isikule (kingisaajale) üle andma talle kuuluva eseme või tegema võimalikuks omandi ülemineku kingisaajale või tasuta varalisest õigusest kingisaaja kasuks loobuma või muul viisil kingisaajat rikastama (Võlaõigusseadus). Eesti keeles mõistetakse annetust kui kinki või andi ja heategevuslikul eesmärgil annetatud raha või esemeid.

Annetamise tase riigis näitab selle kodanikuühiskonna tugevust – mil määral on inimesed valmis ja võimelised panustama teiste abistamisesse (Low 2010). Kodanikuühiskond on elujõuline ja arenenud, kui on olemas aktiivsed ja teadlikud inimesed, kes kasutavad erinevaid ühiskonnaelus osalemise võimalusi ja kanaleid, tegutsedes vabatahtlikena, liitudes ühendustega ja annetades ning organisatsioonid, mis seda võimaldavad. (Mänd *et al* 2011) Kui Eestis on annetajate osakaal ühiskonnas väike siis mujal riikides võib nende inimeste arv, kes teisi aitavad, olla oluliselt suurem. Euroopas on kirikud traditsiooniliselt omanud tähtsat rolli (Pessi, Grönlund 2012) Annetamise ajalugu ja taust varieeruvad Euroopa Liidu riikide seas palju. Kui mõned Euroopa Liidu riigid omavad kauakestvaid traditsioone vabatahtlikus sektoris, siis mõned riigid ei ole selles valdkonnas nii kaugele arenenud. Kirikul põhinev vabatahtlik tegevus aitamaks kohalikku kogukonda omab samuti pikka traditsiooni enamustes Euroopa Liidu liikmesriikides. Näiteks kuni 19. sajandini iseloomustasid Itaalias vabatahtlikku tegevust religioossed organisatsioonid, mille heategevus hõlmas sotsiaal, heaolu ja tervise valdkondi. Vabatahtlik tegevus on väga kõrge Austrias, Hollandis, Rootsis ja Inglismaal, kus ligikaudu 40% täiskasvanutest osaleb vabatahtlikus töös. Vabatahtlik tegevus on kõrge ka Soomes, Saksamaal ja Luxembourgis, kus 30-39% täiskasvanutest osaleb vabatahtlikus töös. Keskmine vabatahtlikus töös osalemise määr on Eestis, Prantsusmaal ja Lätis (20-29%) ning madal Belgias, Küprosel, Tšehhis, Iirimaal, Maltal, Poolas, Portugalis, Slovakkias, Rumeenias, Sloveenias ja Hispaanias, kus 10-19% täiskasvanutest osaleb vabatahtlikus töös. Väga madal vabatahtliku töö osalus on Bulgaarias, Kreekas, Itaalias ja Leedus, kus alla 10% täiskasvanutest on kaasatud vabatahtlikes tegevustes. Kõrgem vabatahtliku tegevuse määr usulistest ja religioosetest organisatsioonides on nendes riikides, kus on tugev religioosne traditsioon, kus kirikute tegevuses osaleb aktiivselt rohkem kodanikke. (Volunteering in the European Union)

Eesti maksusüsteem soosib annetamiste ja kingituste tegemist avalikes huvides tegutsevatele ühendustele, kes on kantud Vabariigi Valitsuse tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekirja (TuMS §11). Annetada

võib ka nimekirja mitte kuuluvale organisatsioonile, kuid siis ei saa eraisik annetust oma maksustavatest tuludest maha arvata. Tulumaksusoodustusega mittetulundusühenduste, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekirja kuuluvatele kodanikuühendustele annetati 2013. aastal 17,3 miljonit eurot, mida on miljoni võrra enam kui 2012. aastal. Annetusi deklareerinud kodanikuühenduste arv on aga samal perioodil tõusnud 972-lt 1310-ni. (Kodanikuühiskonna arengukava 2015-2020) Ka tehnoloogia areng on kaasa aidanud annetuste kasvule. Kaasaegne tehnoloogia annab uusi võimalusi annetuste kogumisel ja annetuste tegemisel, aidates kulutusi kokku hoida ja võimaldades suuremat läbipaistvust, tõstes seeläbi ühenduste legitiimsust ning aidates jõuda suurema hulga annetajateni (Boches 2010).

EELK koguduste liikmemaksu puhul on tegu soovitatava maksumääraga, juriidiliselt siduvat kohustust liikmeannetuse või – maksu suuruse kohta kiriku kord ette ei näe. See piirdub Pühakirjas toodud juhistega ning usaldab koguduseliikmete endi otsustusvõimet. Iga koguduse nõukogul on õigus määrata oma koguduse liikmemaks, tavaliselt on see 1% koguduseliikme aastasissetulekust. Kui liikmemaks jääb tasumata, kaotab koguduseliige hääleõiguse koguduse täiskogus. Kuna kogudused peavad end enamasti majandama just oma liikmete maksudest ja annetustest, raskendab liikmemaksu maksmata jätmine koguduse majanduslikku olukorda ja väljendab koguduseliikmete hoolimatust või teadmatust oma koguduse vajaduste suhtes. Oma õigused täiskogu liikmena kaotab inimene kui ta ei ole jooksva või eelneva aasta jooksul tasunud koguduseliikmemaksu. Inimest saab lugeda kiriku liikmete hulgast lahkunuks ainult tema isikliku kirjaliku avalduse alusel. (Auksmann 2003) Joonisel 3 on toodud EELK annetajaliikmed alates aastast 1970.

Joonis 3. Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku annetajaliikmed aastatel 1970-2013

Allikas: (Lisa 7)

Jooniselt 3 näeb, et Eesti Evangeelse Luterliku kiriku annetajaliikmete arv on olnud pidevas vähenemises. Liikmete arv on kasvanud perioodil 1985-1990, kuid seejärel taas langenud. Viimaste aastate langus võib olla seotud annetajaliikmete vanuselise koosseisuga, ehk liikmed on vanad ning noori annetajaliikmeid ei tule juurde.

Annetamise soovi ja valmisoleku kohta on läbi viidud erinevaid uuringuid, näiteks 2013. aastal TNS Emori uuringu eesmärk oli saada ülevaade eestimaalaste heategevusalasest teadlikkusest, kogemustest ja hoiakutest. Küsitlusele vastas 1140 Eesti elanikku vanuses 18-60 ning uuringust selgus, et 13% vastajatest oleksid nõus annetama raha mõnele kirikule (Lisa 8). Esemeid oleksid nõus annetama kirikule kõigist respondentidest 24%. Tasuta tööd oleks nõus tegema kiriku heaks 12% vastajaist. Uuringust selgus ka, et püsiannetajate osakaal elanikkonnast on 12%. (Heategevusalaste hoiakute uuring 2013).

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll poolt 2010. aastal läbiviidud üleriigilise arvamusküsitluse käigus küsitleti 1009 inimest vanuses 15-74 eluaastat. Tulemused esitati kolme elanikkonna grupi lõikes, mis on moodustatud vastavalt inimeste vastustele. Neid, kelle jaoks usk oli eriti tähtis või tähtis, kuulus mõnda kogudusse või usuliikumisesse 47,9%. Neid, kelle jaoks usk ei olnud eriti tähtis, kuulus mõnda kogudusse või usuliikumisesse 12,5% ning neid kelle jaoks polnud usk üldse tähtis, kuulus mõnda kogudusse või usuliikumisesse 4%. Ristitud on nende seas, kelle jaoks on usk eriti tähtis või tähtis, 84,6%. Nende seas, kelle jaoks usk ei ole eriti tähtis, on ristitud 58,9% ning nende seas, kelle jaoks usk pole üldse tähtis, on ristitud inimesi 34,8%. (Usust meie elus...) Uuringutest on teada, et inimestel on valmisolek usulistele ühendustele annetamiseks, seega uurib autor, kas reaalselt annetatakse kirikutele ning mis ajendaks inimesi rohkem annetama.

3. KIRIKUTELE ANNETAMISE UURINGUST NING KIRIKUTE MAKSEVÕIME KAARDISTUSUURINGUST

Selles peatükis kirjeldatakse uuringute metoodikat ja valimit. Tehakse autori poolt koostatud ja läbiviidud ankeetküsitluse kokkuvõte ning viiakse läbi EELK koguduste kaardistusuuring. Samuti tuuakse välja bakalaureusetöö uurimistulemused ning tehakse järeldused ja ettepanekud.

3.1. Uuringute metoodika ja valimi kirjeldus

Antud bakalaureusetöö keskseks küsimuseks on koguduste finantsseisund, nende rahastamise viisid ja võimalused tulubaasi suurendamiseks. Kuna bakalaureusetöö maht on piiratud, mis ei võimaldaks läbi viia põhjalikku finantsanalüüsi, siis autor keskendub finantsseisundi hindamisel kirikute maksevõimele. Antud töös kasutatakse kvantitatiivset andmekogumis- ja analüüsimeetodit. Kvantitatiivsete uurimismeetodite eesmärk on saada võimalikult objektiivseid empiirilisi andmeid täpselt piiritletud objektide kohta (Laherand 2008). Kvantitatiivse uurimistöö eesmärk on kirjeldada ja eksperimenteerida, et välja selgitada põhjuslikud ja korrelatiivsed seosed tunnuste vahel (Õunapuu 2014). Finantsseisundi hindamiseks kogutakse andmeid dokumendivaatluse teel ja viiakse läbi statistiline analüüs, misjärel võrreldakse saadud näitajaid ja kaardistatakse nende põhjal luterlikud kirikud.

Eesmärkide saavutamiseks analüüsitakse 2013. aasta majandusaasta aruannete põhjal 167 koguduse maksevalmidust. Lühiajalise maksevalmiduse arvutamiseks on levinuim viis leida lühiajaliste kohustuste kattekordaja, mis näitab käibevarade ja lühiajaliste kohustuste vahelisi suhteid (Jagels, Coltman 2004). Lühiajaliste kohustuste kattekordaja leitakse alljärgneva valemi abil:

$$(1) \text{ Lühiajaliste kohustuste kattekordaja} = \frac{\textit{käibevarad}}{\textit{lühiajalised kohustused}}$$

Kordaja aitab analüüsida koguduste võimet tasuda oma lühiajalisi kohustusi. Maksevõime üldise taseme ehk lühiajaliste kohustuste kattekordaja osas on välja kujunenud üldised hindamiskriteeriumid. Kui kattekordaja on suurem kui 1,6 on maksevõime hea, kui kordaja on vahemikus 1,2-1,59 siis maksevõime on rahuldav, vahemikus 0,9-1,19 on maksevõime mitterahuldav ning kui kordaja on väiksem kui 0,9 siis maksevõime on nõrk ehk tegemist võib olla maksejõuetusega. (Kuusik 2010)

Samuti leitakse bakalaureusetöös tasuvuspunkt, mis näitab antud töö puhul, kui mitu liiget peab olema kogudusel, et liikmeannetustest piisaks püsikulude katmiseks. Tasuvuspunkti analüüs põhineb eeldusel, et kulusid saab jagada püsikuludeks ja muutuvkuludeks. Muutuvkulud on ühiku kohta konstantsed. (Laitinen 2011) Tasuvuspunkt leitakse alljärgneva valemi abil:

$$(2) \text{ Tasuvuspunkt} = \frac{\textit{püsikulud}}{\textit{ühiku hind} - \textit{ühiku muutuvkulu}}$$

Antud töö puhul käsitletakse ühiku hinnana keskmist liikmeannetust ning muutuvkuludena liikmeannetustega otseselt seotud kulusid ehk kirikukassamaksu (10% laekunud liikmeannetustest) ja solidaarsusmaksu (5% laekunud liikmeannetustest). Püsikuludena ehk perioodkuludena arvestatakse töö-ja teenistustasud, riigimaksud, kantseleikulud, transpordikulud ning kulutused kinnisvarale, laste-ja noortetööle, diakooniatööle jne.

Tasuvuspunktiks on koguduse liikmete arv, mis oleks koguduse jätkusuutliku tegevuse puhul vajalik. Kuna koguduste puhul on tegemist mittetulundusühingutega, siis nende puhul ei eeldatagi mitte niivõrd kasumlikkust, kuivõrd oma kohustustega toimetulekut. Mittetulundusühingute puhul on enamik suhtarve keeruline rakendada, kuna enamasti ei anna need asjakohast või tarbijale huvipakkuvat informatsiooni, näiteks ei näita efektiivsuse suhtarvud mittetulundusühingu tegelikku ressursside kasutamise efektiivsust. (Meriniit 2013). Kuna koguduste jätkusuutlikkus sõltub kõige enam liikmete olemasolust ja võimest kohustusi katta, siis antud töö raames püütakse kaardistada kirikud nimetatud näitajaid arvestades.

Teine osa uuringust, mis antud bakalaureusetöö raames läbi viiakse, puudutab füüsiliste isikute valmidust ja soovi annetada ning arvamusi kirikute rahastamise osas.

Läbiviidava uuringu eesmärgid on alljärgnevad:

- Saada ülevaade eestlaste annetamise harjumustest ja arvamusest kirikute rahastamise osas.
- Uurida, millistel tingimustel oleksid inimesed nõus (rohkem) annetama kirikutele.
- Selgitada välja, milliseid kasutusalasid võiks leida erinevatele kirikuhoonetele ja ruumidele tulu teenimise eesmärgil.
- Töötada välja ettepanekud annetuste populaarsuse tõstmiseks ja kirikuhoonete erinevateks kasutusvõimalusteks.

Selleks viib töö autor läbi ankeetküsitluse (Lisa 9), mis koosneb 15 küsimusest (13 on kohustuslikud ja 2 vabatahtlikud) ning mille valim on juhuslik. Küsimustik hõlmab nii valikvastustega kui ka avatud vastustega küsimusi.

Bakalaureusetöös kasutati EELK poolt saadetud statistilisi andmeid, mida töödeldi ja analüüsiti. Soome kohta käivad statistilised andmed on saadud Soome Statistikaameti kodulehelt. Infot saamiseks pöördui isiklikult kirjavahetuse teel ka Soome Evangeelse Luterliku Kiriku Helsinki koguduse poole ning tehti avalikke päringuid Soome Maksuametile.

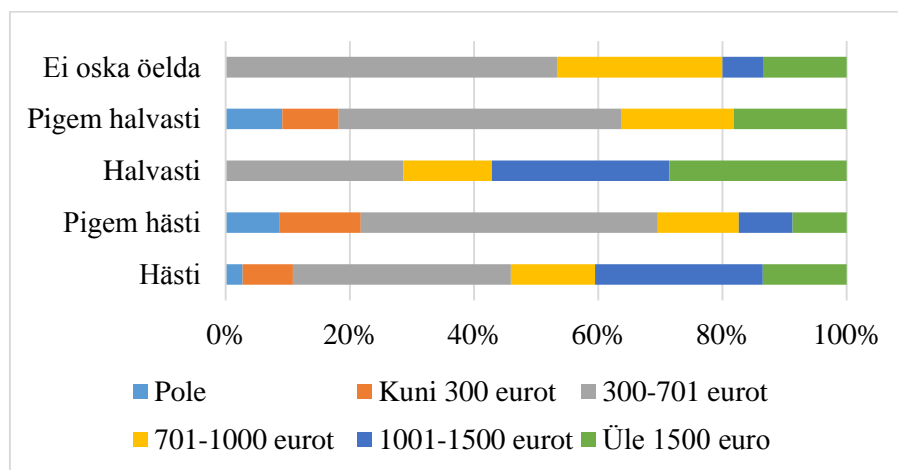
3.2. Küsitlus eestlaste valmisolekust kirikutele annetamisel

Uuringu sihtgrupiks olid füüsilised isikud ning küsimustikku jagati sotsiaaltööstuses ning saadeti EELK koguduste liikmetele e-maili teel. Küsitlus viidi läbi 2015. aasta aprillikuus ning selles osales 123 inimest. Küsitlus koosnes 15 küsimusest, millest esimesed 6 iseloomustasid vastajat, järgmised 8 küsimust keskendusid annetamisele ja kirikute rahastamisvõimalustele ning viimane küsimus oli erinevate kirikuhoonete muude kasutusvõimaluste kohta.

Kuna vastanutest 75% ehk 93 inimest olid mõne kiriku koguduse liikmed, siis analüüsib autor nende vastuseid eraldi. Kõik koguduse liikmed on teinud kirikule rahalise või mitterahalise annetuse. Liikmetest 87% on regulaarsed annetajad ning nende hulgast suur osa (49%) annab tavaliselt 1-2% oma sissetulekust, 28% annab kuni 10% sissetulekust. 20% regulaarsetest annetajatest toetavad kirikut olenevalt võimalustest, mõnikord rohkem, mõnikord vähem ning rohkem kui 10% sissetulekust annavad 3% regulaarsetest annetajatest. Koguduse liikmetest annetasid viimati viimase kuu aja jooksul 53 (56%) respondenti, viimase kuue kuu jooksul 17 ning viimase aasta jooksul 16 respondenti. 5 vastajat annetasid kirikule ammu ning 1 ei mäleta, millal ta viimati annetuse tegi. 1 vastaja oli

ise kirikutöö tegija, ehk annetuste saaja, ning annetusi teinud ei ole. Küsimusele, mis puudutas kirikutele annetamise meelepäraseimat viisi, sai vastata valides mitu vastusevarianti. Liikmete hulgas oli meelepäraseim viis raha annetamine (75 vastajat), millele järgnes töö tegemine vabatahtlikuna (51 vastajat). Raha annetamine oli eelistatuim kirikute toetamise viis kõikide vanusegruppide lõikes, vabatahtliku töö tegemist eelistasid vanusegruppide järgi enim 20-29 aastased. Aktiivsete koguduse liikmete jaoks on vabatahtlik töö ja liikmeannetus regulaarsed tegevused, seetõttu ongi need populaarseimad abistamise viisid. Meelepäraseima abistamise viisi ja keskmise netokuusissetuleku vahel otsest seost ei ole. Raha annetamist eelistavad ka need, kelle sissetulek on väike või vastamise hetkel üldse puudus, ka pensionäride seas oli populaarseim vastus raha annetamine. Samuti ei ole määrav see, kas ollakse palgatöötaja või iseendale tööandja.

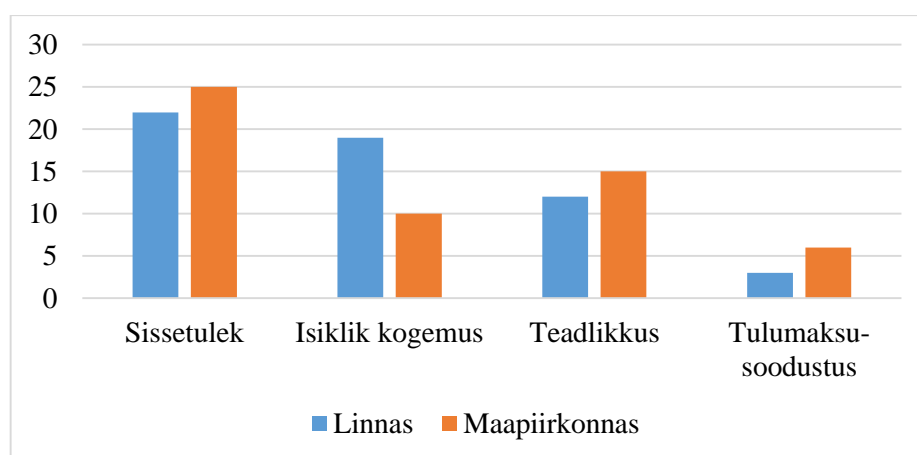
Autor võrdles ka suhtumist kohustuslikku kirikumaksu ja netokuusissetulekut. EELK koguduse liikmete seas suhtub kirikumaksu hästi või pigem hästi 64% vastanutest ning nende hulgas on kõige rohkem (40%) 301-700 eurose netokuusissetulekuga inimesi. Nende hulgas, kelle sissetulek on üle 1000 euro, suhtuvad enamik (67% ehk 19 inimest 28st) kirikumaksu hästi või pigem hästi. Jooniselt 4 näeb, et positiivselt suhtub ka protsentuaalselt suurem osa (81% ehk 9 inimest 11st) nendest, kelle sissetulek puudub või on alla 300 euro. Seega seost sissetulekugrupi ja maksukohustusse suhtumise vahel autor ei leia.

Joonis 4. Koguduse liikmete suhtumine kirikumaksu

Allikas: (Autori koostatud lisa 9 põhjal)

Küll aga leidis üks vastaja, kelle sissetulek on üle 1500 euro, et 1% kirikumaksu maksta on vähe. Kusjuures, nii hästi kui ka halvasti suhtuvate vastajate osakaal on maapiirkonnas ja linnas sarnased. Vastustes märgiti, et hoonete korrastamiseks oleks kirikumaksust kasu, kuid teised religioossed ühendused võivad end seejuures kõrvalejäetuna tunda, kui nemad toetust ei saa. Samuti pooldati, et koguduseliikmed maksavad kirikumaksu ning mitteliikmete toetust kasutatakse teistel eesmärkidel, näiteks SOS Lasteküla, Looduskaitse Selts jmt toetuseks. Samuti arvati, et koguduseliikmetel võiks selline võimalus olla, kuna mitteannetaja liikmeid on palju. Neid, kes suhtusid kirikumaksu halvasti või pigem halvasti, oli kokku 19 respondenti (20% koguduse liikmetest). Põhjustena toodi seda, et kiriku liikmelisus on vabatahtlik, seega peaks kirikumaksu/liikmeannetuse tasumine olema vabatahtlik. Samuti, kui oleks kohustus maksta 1% oma sissetulekust, võib see mõjuda negatiivselt ja kogudus võib kaotada liikmeid. Vastajad pidasid oluliseks maakirikute rahalise olukorra parandamist, kuid arvasid siiski, et kohustus maksta omab pigem negatiivseid tagajärgi. Järgmisena võrdles autor maapiirkonna ja linna lõikes põhjuseid, mis ajendaks inimesi (rohkem) annetama.

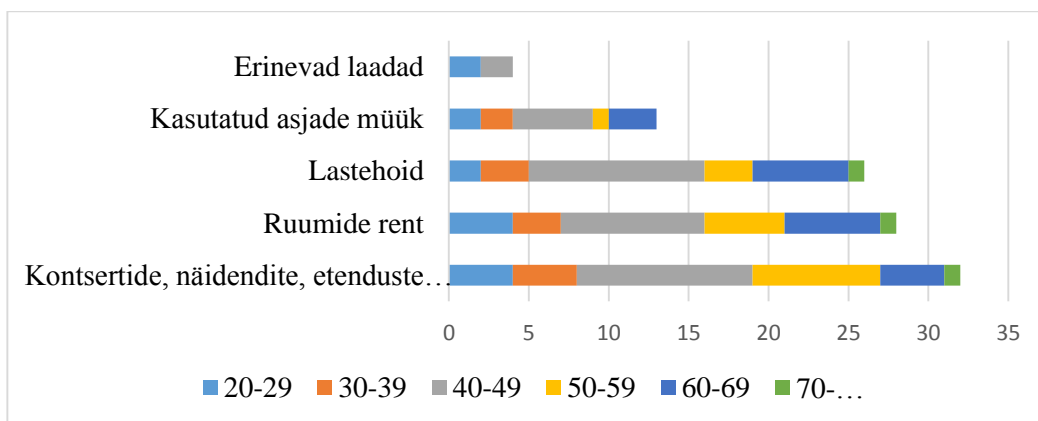
Joonis 5. Koguduse liikmeid (rohkem) annetama ajendavad põhjused

Allikas: (Autori koostatud lisa 9 põhjal)

Jooniselt 5 näeb, et kõige rohkem ajendaks rohkem annetama suurem sissetulek. Vastajate jaoks on oluline ka suurem teadlikkus kirikute tegevusest ja annetuste vajalikkusest ning isiklik kokkupuude mõne kirikuga. Isiklik kokkupuude on mõnevõrra olulisem linnas elavate inimeste seas ning teadlikkus ja tulumaksusoodustus maapiirkonnas elavate inimeste

seas. Muude vastuse variantidena, mida joonisel kajastatud pole, vastati ka sisetunne ja sihtotstarbelised annetused/korjandused. Sihtotstarbelised annetused aitavad inimestel mõista, kuhu nende raha läheb ja annavad seeläbi annetajale teatava kindlustunde. Kuna aktiivsed koguduse liikmed annavad regulaarselt ja igal juhul, siis suurem tulumaksusoodustus ei ole nende jaoks määravaks põhjuseks, et rohkem annetada.

Järgnevalt toodud joonisel 6 on näha koguduste liikmete vastused erinevate kirikuhoonete kasutamisevõimaluste kohta. Kiriku juurde kuuluvaid hooneid ja ruume, mis ei ole pühitsetud, võib kasutada ka muudel eesmärkidel, mis on kooskõlas kiriku põhiväärtustega ega lähe kiriku sõnumiga vastuollu. Sakraalhoonetes võib läbi viia vaid sobilikke kirikukoori kontserte, muudel juhtudel saab kasutada erinevaid abihooneid. Antud küsimusele sai vastata valides mitu vastusevarianti ning lisades ka enda poolse kommentaari.

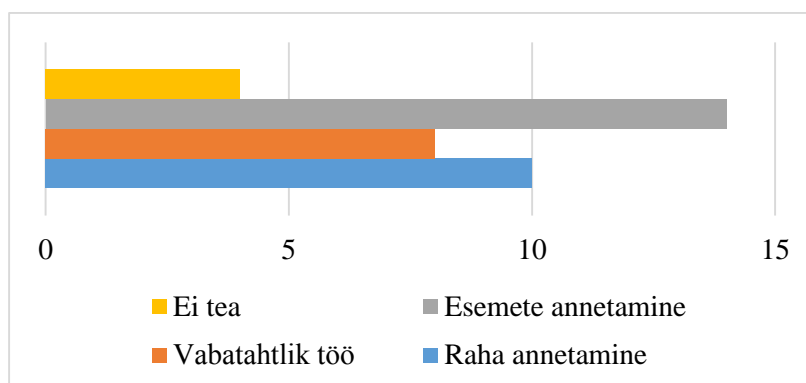
Joonis 6. Kirikuhoonete muud kasutamisevõimalused koguduse liikmete arvates

Allikas: (Autori koostatud lisa 9 põhjal)

Enim nägid koguduse liikmed muude kasutusvõimalustena erinevate kontsertide, näidendite ja etenduste korraldamist (75% vastustest), ruumide rentimist (51% vastustest) ning lastehoiu (52% vastustest) teenuse pakkumist. Muude vastusevariantidena pakuti ka vanurite päevahoidu ning muid sotsiaalteenuseid, lastelaagreid ja kunstinäitusi. Samuti nähti erinevates hoonetes supiköögi pakkumise võimalust, külaseltsi erinevate ürituste korraldamist ning rahvatraditsioonidel põhinevate ettevõtmiste võimalust.

Mitteliikmetest vastajaid oli 30 (25% kõikidest vastajatest), kellest 26% (8 respondenti, kelle hulgas on 4 pensionäri) on teinud mõnele kirikule rahalise või mitterahalise annetuse. 2 vastajat tegid annetuse ammu ning 5 ei mäleta, millal nad annetuse tegid. 1 vastaja

on annetanud kirikule viimase kuue kuu jooksul. Mitteliikmete hulgas on regulaarseid annetajaid vaid 1 ning tema annetuse suurus oleneb võimalusest, nagu ka teiste kunagi annetuse teinud vastajate seas. Mitteliikmete seas oli ka 2 vastajat, kes kirikutele annetada ei taha. Jooniselt 7 näeb, et mitteliikmete seas on eelistatuim kirikute toetamise viis esemete annetamine.

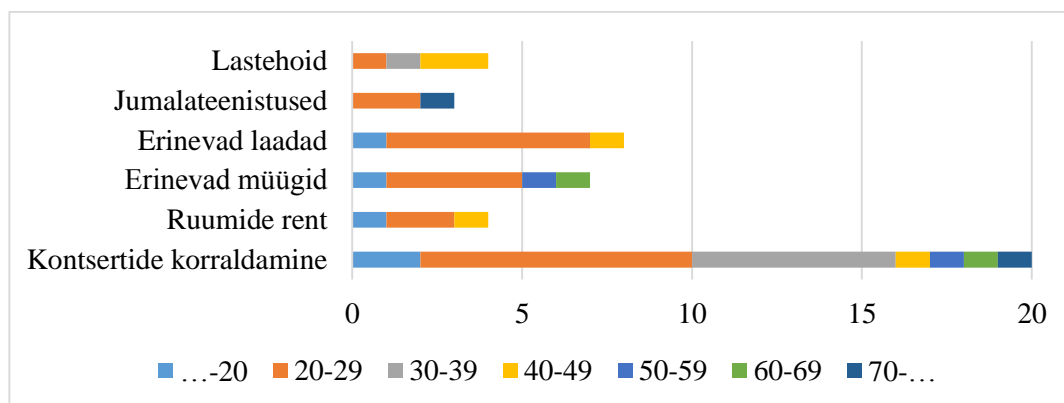

Joonis 7. Eelistatuim annetuste liik mitteliikmete seas

Allikas: (Autori koostatud lisa 9 põhjal)

Kuna valida sai enam kui ühe vastusevariandi siis protsentuaalselt eelistaks esemeid annetada 47% vastanutest, raha 33%, vabatahtlikku tööd eelistaks 27% ning 13% vastajatest märkis et ei tea, millist viisi ta eelistaks. Kusjuures vabatahtlikku tööd teeksid võrdselt nii maal kui linnas elavad vastajad ning esemeid eelistaks rohkem annetada linnas elavad vastajad ning raha maal elavad vastajad. Mitteliikmeid ajendaks kirikutele annetama enim isiklik kogemus abivajava kirikuga (47% vastustest) ning suurem teadlikkus kirikute tegevusest ja annetuste vajalikkusest (40% vastustest). Väiksemal määral mõjutaks mitteliikmeid suurem sissetulek ja suurem tulumaksusoodustus (17% vastustest). (Lisa 9) Inimesed, kes ei ole kirikutega seotud, oleksid küll valmis annetama, kuid neil puudub info annetuste vajalikkusest ja koguduste vajadustest. Kohustuslikku kirikumaksu, kui ühte kirikute rahastamise võimalusesse, suhtuvad 66% mitteliikmetest halvasti või pigem halvasti. 9 inimest ei osanud seisukohta võtta ning 1 inimene suhtuks kohustuslikku maksu pigem hästi.

Mis puudutab kirikuhoonete ja ruumide muid kasutusvõimalusi siis mitteliikmed näevad populaarseima võimalusena kontseride, näidendite ja etenduste korraldamist. Noorte vastajate seas on populaarsed ka erinevate kasutatud asjade müükide ja laatare korraldamine (Joonis 8).

Joonis 8. Kirikuhoonete muud kasutusvõimalused mitteliikmete arvates

Allikas: (Autori koostatud lisa 9 põhjal)

Mitteliikmete seas oli laatare korraldamine populaarsem vastus kui lastehoid, liikmete seas vastupidi. 10% respondentidest ehk 3 inimest leidsid, et väljapakutud kasutusvõimalustest ükski pole kiriku juures sobilik ning et kirikus võib läbi viia vaid jumalateenistusi. Autori arvates võib tegemist olla teadmatusega, et erinevaid ruume on võimalik rentida ning et kirikute juurde kuulub ka selliseid ruume, mis ei ole pühitsetud.

3.3. EELK koguduste kaardistusuuring

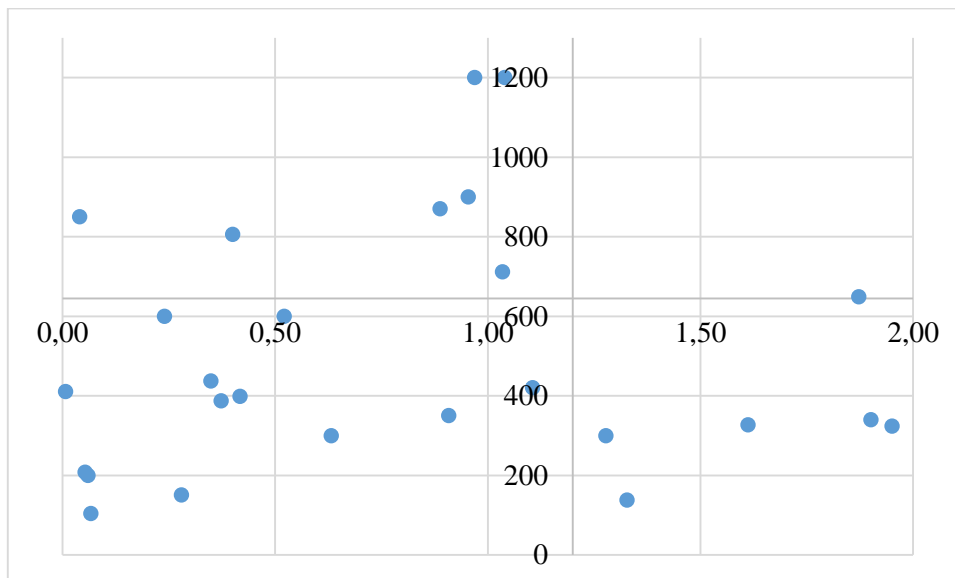
Maksevõime analüüs tehakse bilansi andmete põhjal ning see näitaja kirjeldab olukorda bilansi koostamise kuupäeval ehk 31.12.2013. Uurimisküsimustele vastamiseks arvutas autor 2013 aastaaruannete andmete põhjal Eesti koguduste lühiajaliste kohustuste kattekordaja ning seejärel kaardistas kogudused eelpool nimetatud kordaja ja liikmete arvu põhjal. Selline kaardistamine peaks andma hea pildi nendest kogudustest, kellel on majanduslikult raske olukord ning nendest, kellel ei teki lühiajaliste kohustuste katmisega probleeme. Kasutades Bostoni maatriksi tasandite nimesid, võiks joonisel sildistada piirkonnad/kastid järgnevalt: “Küsimärgid“ (ülemine vasakpoolne kast) hõlmab kogudusi, kellel liikmeid on, aga maksevõime on madal, „Koerad“ (alumine vasakpoolne kast) hõlmab

väikese liikmelisusega ja makseraskustes olevaid kogudusi, „Tähed“ (ülemine parempoolne kast) hõlmab kogudusi, kus on palju liikmeid ja maksevõime hea ning „Rahalehmad“ (alumine parempoolne kast) mis hõlmab kogudusi, kelle liikmelisus on väike aga lühiajaliste kohustustega suudetakse toime tulla.

Autor sai EELK käest 167 koguduse 2013. aasta statistilised andmed ning nendest on olemas 160. koguduse bilansilised andmed. Üldkogumina kajastab autor neid 113. kogudust, kellel on lühiajalisi kohustusi. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja arvutati alapeatükis 3.1 toodud valemi (1) alusel. Käibevarade alla kuuluvad raha, nõuded ja ettemaksed ning varud. Lühiajaliste võlgnevuste alla kuuluvad võlad ja ettemaksed, eraldised ja lühiajalised laenukohustused. Koguduste lühiajaliste kohustuste kattekordajad on toodud lisas 10 koos püsikulude, 2013. aasta tulemi, liikmete arvu ning keskmise liikmeannetusega. Lisas 11 kajastatakse kogudused, kellel lühiajalised kohustused puuduvad ning nende tulem annab enamjaolt alust eeldada, et need kogudused on jätkusuutlikud. Kuna suurem osa kogudustest on võimelised katma lühiajalisi kohustusi, siis antud töös keskendub autor kaardistusel nendele kogudustele, kelle lühiajaliste kohustuste kattekordaja väärtus on alla kahe. Suurema kordaja kui 1,6 puhul hinnatakse maksevõime heaks. Kaardistus hõlmab seega 113st kogudusest 34 ning joonisel kajastatakse need kogudused, kelle liikmete arv jääb alla 1300, et joonis oleks paremini arusaadav.

Üks olulisi näitajaid, millele tuleks jätkusuutlikkuse hindamisel tähelepanu pöörata, on ka koguduse liikmete arv. Kuna põhiosa koguduse sissetulekutest moodustavad liikmeannetused, siis on välja arvatatud nn tasuvuspunkti kogus ehk liikmete arv, mis oleks vajalik, et katta tegevusega seotud kulusid (kirikutel on valdavalt püsikulud). Tasuvuspunkti kogus leiti alapeatükis 3.1 toodud valemi (2) abil. Selleks leiti üldkogumi (113 koguduse) keskmine liikmeannetus (lisa 10) ja aasta püsikulu mediaan ehk arv, millest suuremaid ja väiksemaid väärtusi on variatsioonireas võrdsetl. Tasuvuspunkti koguseks sai autor 644,68 ehk maksevõime tagamiseks peaks kogudustel olema keskmiselt 645 liiget. Järgnevalt toodud joonisel 9 on näha need kogudused, kelle lühiajaliste kohustuste maksevõime on kehv. Joonisel on kajastamata suure liikmete arvu tõttu 5 kogudust, kes positsioneerivad vasakul üleval ehk „Küsimärgid“ kastis ning 3 kogudust, kes positsioneerivad paremal üleval, ehk „Tähed“ kastis, et joonist oleks lihtsam vaadelda.

Joonisel 9 on toodud Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku koguduste kaardistus, kus x-teljel on toodud lühiajaliste kohustuste katekordaja ja y-teljel koguduse liikmete arv.

Joonis 9. Koguduste lühiajaliste kohustuste ja liikmete arvu kaardistus

Allikas: (Autori arvutused EELK aastaaruannete põhjal)

X-telje 0-jooneks on valitud katekordaja 1,2, kuna alates sellest piirist on tulemus rahuldav, alla selle mitterahuldav või nõrk. Autori arvutuste kohaselt ei ole 2013. aasta lõpu seisuga võimalik käibevara arvelt katta lühiajalisi kohustusi 13 kogudusel, ühe koguduse lühiajaliste kohustuste katekordaja on üle 1, kuid ta asub siiski nõrgal alal. Vahemikus 0,9-1,19 olevat kordajat loetakse nõrgaks ning maksevõimet mitterahuldavaks. Üldkogumit vaadates langeb suurem osa kogudusi (51%) kasti „Rahalehmad“, kuna liikmeid on neil vähem kui 645 aga lühiajaliste kohustuste katekordaja väärtus on suurem kui 1,2 (Lisa 12). 27% kogudustest on kastis „Tähed“, kuna neil on palju liikmeid ja maksevõime hea. 10% kogudustest on kastis „Küsimärgid“, kuna neil on liikmeid palju aga maksevõime kehv ning kastis „Koerad“ positsioneerivad 12% kogudustest, kelle liikmelisus on väike ja maksevõime kehv. Kokkuvõtvalt võiks öelda, et 160st kogudusest kolmeteistkümmel on raskusi lühiajaliste kohustuste täitmisega, mis iseenesest moodustab 8% analüüsitud kogudustest.

Järgnevalt vaatab autor lähemalt nende 13 koguduse lühiajaliste kohustuste maksevõimet, kes positsioneerisid Bostoni maatriksi alal, kus soovitatav strateegia näeb ette kulude kärpimist või likvideerimist. Tabelis 5 on toodud nende koguduste 2013. aasta

andmete põhjal arvatud lühiajaliste kohustuste kattekordaja, tasuvuspunkti kogus, kohustused, tuleml ja liikmete arv.

Tabel 2. Koguduste jätkusuutlikkuse hindamiseks olulised näitajad

Kogudus	Pikaajalised kohustused	Lühiajalised kohustused	Lühiajaliste kohustuste kattekordaja	2012 aasta tuleml	2013 aasta tuleml	Liikmeid kokku	Tasuvuspunkti kogus
Mihkli	0	144922	0,01	22181	-12339	411	1004
Pühajõe	0	14230	0,05	-3043	1775	208	157
Haljala	0	15479	0,06	-1256	147878	200	129
Narva	0	552916	0,07	-28596	-544296	104	3241
Maarja-Magdaleena	187207	21503	0,24	-1977	-7254	600	1099
Vändra	0	24043	0,28	-273	697	151	1468
Pilistvere	148721	66197	0,35	18278	15962	437	8655
Tallinna Rootsi-Mihkli	0	78014	0,37	24853	71064	387	5113
Kaarma	47963	6542	0,42	-2651	-278	399	296
Võru	0	962	0,52	-532	302	600	618
Kadrina	0	12360	0,63	1414	-2049	300	655
Kärdla	0	6285	0,91	-3178	4796	350	1196
Avinurme	0	13719	1,11	886	-941	420	3562

Allikas: (Autori koostatud EELK aastaaruannete põhjal)

Valdavalt on tegemist maapiirkonna kogudustega ning tabelist 2 võib näha, et liikmete arv on suurem kui tasuvuspunkti kogus vaid Pühajõe, Haljala ja Kaarma kogudustes, ülejäänud kogudustel on liikmeid vähem. See tähendab seda, et ainult liikmeannetustest ei suudeta tegevust jätkusuutlikuna hoida. Et kiriku püsikulud katta, tuleb täiendavalt rahalisi vahendeid leida. Seega peaks järgnevates uuringutes keskendumisele nii liikmelisuse suurendamise kui ka kiriku tegevuse laiendamise võimaluste leidmisele antud piirkonnas. Uurima peaks, kas liikmelisuse suurendamine oleks mõeldav, vaadates antud piirkonna elanike arvu ja vanuselist koosseisu. Kui keskmiselt moodustab ametitalitlustelt saadud tulu kogutulust 4,01%, siis enamikel on see näitaja alla keskmise ning Haljala kogudusele ei laekunud 2013. aastal üldse tulu ametitalitluste läbiviimise eest (ristimisi, laulatusi, leeritamisi ei toimunud, ainult 6 matust). Seevastu Pühajõe ja Kärdla kogudustele laekunud tulu ametitalitlustelt moodustab kogutulust rohkem kui 4,01%. Paljud EELK kogudused on kehtestanud lisaks liikmeannetustele soovitusliku annetuse suuruse erinevate kiriklike

ametitalituste jaoks. Samas peab annetus olema vabatahtlik ja ükski talitus raha pärast ära ei jäeta. (Talvik 2008) Lühiajaliste kohustustena on Mihkli koguduse bilansis kajastatud ettemaksed ja laenukohustused ning Narva koguduse lühiajalised kohustused moodustavad eraldised (Viru maakohu otsus, millega peab Narva Aleksandri kogudus maksma ehitusfirmale Eviko 531 000.- eurot). Maarja-Magdaleena, Pilistvere ja Kaarma kogudustel on bilansis pikaajalise kohustusena sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks.

Lühiajaliste kohustuste kattekordaja ja liikmete arvu seose arvutamiseks kasutas autor korrelatsioonianalüüsi, mis on lihtsaim viis arvutunnuste vaheliste seoste uurimiseks. Selleks kasutas autor Microsoft Word Exceli (Excel) funktsiooni CORREL. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja on prognoositav liikmete arvust valemiga lühiajaliste kohustuste kattekordaja = $0,0007 * \text{liikmete arv} + 0,1364$, kuid selline mudel võimaldab kirjeldada vaid 10% liikmete arvu hajuvusest. Sellest võrrandist tuleneb, et liikmete arvu suurenemisega 2 inimese võrra suureneb lühiajaliste kohustuste kattekordaja 0,001 punkti võrra. Korrelatsioonikordaja on 0,327, mis iseenesest tähendab, et nende kahe näitaja vahel on keskmise tugevusega seos, kuna aga olulisuse tõenäosus $p > 0,05$, siis ei ole nende kahe tunnuse vaheline seos statistiliselt oluline. Põhjalikemate järelduste tegemiseks peaks analüüs hõlmama pikemat perioodi kui üks aasta. Majandusliku toimetuleku uurimiseks peaks järgnevatel uuringutes teostama ka jätkusuutlikkuse analüüsi.

3.4. Arutelu ja järeldused

Autori poolt läbiviidud ankeetküsitlusele vastajatest suurem osa olid koguduste liikmed, kes teevad regulaarselt kirikutele liikmeannetusi. Mitteliikmetest oli kirikule rahalise või mitterahalise annetuse teinud 26% vastajatest, mis on positiivne ning näitab, et kirikutele annetavad ka mitteusklikud. TNS Emori poolt 2013. aastal läbiviidud uuringust selgus, et 13% kõigist vastajaist on nõus annetama raha mõnele kirikule ning 24% on nõus annetama esemeid. Bakalaureusetöö raames läbiviidud ankeetküsitlusest selgus, et annetamise liigi eelistused erinevad mõnevõrra koguduse liikmete ja mitteliikmete seas. Sarnaselt heategevusalaste hoiakute uuringule (Lisa 8) eelistasid esemete annetamist mitteliikmed. Raha annetamist eelistasid aga enamik koguduse liikmeid. Asjade annetamise korral oleks oluline ruumi olemasolu, kus hoida neid seni, kuni leitakse neile uus omanik ehk abivajaja. Paljudel kirikutel selliseid ruume ei ole, kui aga selline võimalus olemas on, saab kogudus võimaluse tulu teenida.

Erinevate tulu teenimise võimalustena on näiteks Risti kogudusel võimalus pakkuda majutus teenuseid ning ruumide või maa olemasolul on võimalik teenida ka renditulu. Kogudusel on õigus oma tegevuse toetuseks või tutvustamiseks korraldada pühakojas või kirikuaias erinevaid müüke. Näiteks Kadrina koguduse tuludest moodustab olulise osa tulu ettevõtlusest, mis hõlmab tulu kasutatud esemete müügist ja teenuste vahendamisest ning Kärkla kogudus teenib tulu humanitaarabi annetuspunkti. Bakalaureusetöös läbiviidud küsitlusest selgus, et mitteliikmete seas oli laatade ja kasutatud riiete/esemete müükide korraldamine populaarsem kui lastehoiu teenuse pakkumine. Samas koguduse liikmete seas oli vastupidi, laatade ja müükide korraldamisele eelistatakse lastehoidu. Kontsertide, näidendite ja etenduste korraldamine oli kõige populaarsem vastus nii koguduse liikmete kui ka mitteliikmete seas. Suveperioodil on populaarsed erinevad vabaõhuüritused, ka kirikuaias on võimalik korraldada kontserte ja näiteks teatrietendusi.

Sellisesse kirikumaksu süsteemi nagu on Soomes, suhtuvad eestlased erinevalt. Koguduse liikmete jaoks peetakse seda heaks võimaluseks, kuna palju on selliseid koguduse liikmeid, kes liikmeannetusi ei tee (kes unustavad tasuda või ei pea oluliseks). Mitteliikmed suhtuvad kohustuslikku maksu pigem halvasti. Vastavalt 2010. aastal Saar Poll poolt läbiviidud küsitlusele selgus, et neid, kelle jaoks usk ei olnud eriti või üldse tähtis kuulus mõnda kogudusse või usuliikumisesse vastavalt 12,5% ja 4%. Need liikmed tõenäoliselt liikmeannetusi ei tasu ning jumalateenistustel ja armulaudadel ei käi. Koguduse majandusliku võimekuse tõstmiseks on vaja aga suurendada nende liikmete arvu, kes teevad regulaarselt liikmeannetusi. Kirikumaks võib omada negatiivset efekti, nii teiste usuliste ühenduste, kui ka koguduse liikmelisuse jaoks. Maakirikute tegevuskulude ja palgakulude katteks on vaja suurendada tulusid ettevõtlusest ja liikmeannetustest. Seega on vaja suurendada koguduse liikmete arvu ja teha koostööd ettevõtete ja omavalitsustega. Ka maapiirkondade kirikuhoonete halb või halvenev seisukord on tingitud kasutuse puudumisest ja puuduvatest või vähestest toetussummadest. Selle olukorra parandamiseks on samuti ühe võimalusena tõhusam koostöö kohalike omavalitsuste, riigi ja erasektoriga ning kirikuturismi arendamine.

Ankeetküsitluse tulemustest selgus, et (rohkem) annetama ajendaks isiklik kokkupuude kirikuga ning teadlikkus kirikute tegevusest ja annetuste vajalikkusest. Autor arvab, et kui inimestel oleks teadmine, et kogudused on isemajandavad ja suur osa nende tulust moodustavad annetused, siis näiteks Eesti-sisene turism tooks paljudele kirikutele ühekordseid annetusi. Kirikuturism on ka maailmas levimas ning turistid soovivad külastada

aina rohkem unikaalseid ja omapäraseid kohti, mistõttu oleks maakirikutel hea võimalus selle arvelt tulu teenida. Koguduse liikmeid ajendaks rohkem annetama ka suurem sissetulek ning suurem tulumaksusoodustus ei olnud vastajate jaoks oluline.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö kirjutati teemal „Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku koguduste rahastamine ja majanduslik toimetulek“ ning selle aktuaalsus seisnes maakirikute raskes majanduslikus olukorras. Kirikute majanduslik toimetulek sõltub suuresti liikmeannetustest ning rahvastiku ja usklike arv maapiirkondades on vähenemas. Bakalaureusetöö eesmärk oli kaardistada luterlikud kirikud Eestis, arvestades nende majanduslikku olukorda. Samuti selgitada välja kirikute rahastamise süsteem, sealhulgas annetamise populaarsus ning eestlaste seisukohad kirikute rahastamisel. Eesmärgi saavutamiseks anti ülevaade kirikute rahastamisest ning annetamisest Eestis ning võrreldi Eesti ja Soome süsteemi erinevusi. Samuti viidi läbi ankeetküsitlus, eesmärgiga saada teada eestlaste seisukohad kirikute rahastamisel ja suhtumine annetamisesse. Seejärel kaardistati luterlikud kirikud arvestades nende majanduslikku olukorda.

Eestis on kirikud majanduslikult iseseisvad, saades riigilt toetusi erinevate projektide rahastamiseks. Riigi poolt toetuse saamiseks on alustatud erinevate projektidega, näiteks „Pühakodade säilitamine ja areng“ ja „Kinnismälestiste avarii-restaureerimistööd“ ning toetusi eraldatakse nii Sotsiaalministeeriumi kui ka Kultuuriministeeriumi eelarvetest. Riigieelarveliste toetustega renoveeritakse hooneid, tehakse avariirestaureerimistöid, paigaldatakse valve- ja tulekaitsesignalisatsioonid ning piksekaitseid ja konserveeritakse erinevaid sisustuselemente. Samuti koordineeritakse kirikuvaradega seotud küsimusi ning analüüsitakse Eesti usuelu probleeme ja viiakse läbi vastavaid uuringuid. Tegevuskulude ja palgakulude katmiseks peab kogudus ise vajalikud ressursid leidma.

Koguduste sissetulekutest moodustavad suurema osa liikmeannetused, mõnedel juhtudel ka tulu ettevõtluselt. EELK kogudustes on üldjuhul liikmeannetusena ettenähtud 1% aastasissetulekust ning selle maksmine vabatahtlik, liikmeannetuse maksmata jätmine ei tähenda koguduse liikmeskonna seast välja arvamist. Soome süsteemi puhul on kiriku liikmete seas kohustuslik fikseeritud kirikumaks, mis on vahemikus 1-2% ning see määratakse kiriku volikogu poolt järgneva aastaks. Kui kirikumaksu maksta ei soovi peab liikmelisusest loobuma. Soomes moodustab samuti suure osa tuludest kirikumaks ning seda

maksavad nii füüsilised isikud kui ka ettevõtted. Soomes on ettevõtete tulumaks 20% ning sellest saab kirik oma osa, 2015. aastal on kiriku osa 2,71%. Alates 2016. aastast muutub senine süsteem ja kirik ei saa enam osa ettevõtte tulumaksust, vaid selle asemel eraldab riik kindla summa aastas kirikute toetuseks.

Eesti maakirikud on halvas ehitustehnilises seisukorras ning selle olukorra parandamiseks on vajalikud riigieelarvelised toetused, kuna liikmeannetustest ei suudeta kirikute halduskulusidki katta. Maakogudused on jätkusuutlikud vaid siis, kui neil on piisavalt liikmeid, kes teevad annetusi. Maakirikute jätkusuutlikkuse tagamiseks on ühe võimalusena koostöö koguduste ja kohalike omavalitsuste ning ettevõtetega. Samuti kirikuturismi arendamine ning erinevad ettevõtlusest tulu teenimise võimalused.

Bakalaureusetöös läbiviidud ankeetküsitlusest selgus, et inimesed on valmis kirikutele annetama nii raha ja esemeid kui ka tegema vabatahtlikku tööd. Kirikute rahastamisel peeti olulisemaks tulu ettevõtlusest ehk erinevate kontsertide, etenduste ja näidendite korraldamise ja esemete müügi kaudu teenitud tulu. Sellisesse kirikumaksu süsteemi nagu Soomes on, ei suhtunud hästi. Annetamist, kui kirikute rahastamise olulist osa, soosiks vastanute arvates suurem teadlikkus kirikute tegevusest ja annetuste vajalikkusest ning isiklik kogemus või kokkupuude kirikuga. Edaspidi peaks jätkama kirikute, kui kultuuripärandi, tutvustamist laiemale kogukonnale ning turistidele läbi erinevate projektide ja ürituste.

Bakalaureusetöös läbiviidud kaardistusuuringu raames selgus, et enamik Eesti kogudusi saab oma lühiajaliste kohustuste katmisega hakkama, küll aga on probleeme 34 kogudusega, keda autor lähemalt uuris. Nendest omakoda 13 asetsevad Bostoni maatriksi alal, mis näeb ette kulude kärpimist või likvideerimist. Valdavalt oli tegemist maakogudustega ning nende hulgast vaid kolmes, Pühajõe, Haljala ja Kaarma, koguduses on liikmeid üle tasuvuspunkti koguse.

Edaspidistes uuringutes peaks analüüsima autori poolt arvatud madala liikmelisuse ja lühiajaliste kohustuste kattekordajaga koguduste liikmelisuse suurendamise võimalusi, lähtudes nende piirkondade elanike arvust ja vanuselisest koosseisust, ning leida nendele kogudustele ka teisi alternatiive tulu teenimiseks. Samuti, kuna antud bakalaureusetöö kaardistus tugines 2013. aasta andmetel, siis järgnevates uuringutes tuleks analüüsida põhjalikumalt pikemat perioodi, et saaks teha üksikasjalikumaid järeldusi koguduste jätkusuutlikkuse osas.

SUMMARY

FUNDING ESTONIAN EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH CONGREGATIONS AND THEIR ECONOMICAL SURVIVAL

Merili Kalm

Religious communities in Estonia are economically independent. Government supports a variety of renovation and construction projects but for operational and labor costs churches have to find resources by themselves. Churches economical survival depends largely on number of members and donations. Rural churches are in difficult position because of the population and number of religious people in rural areas has been decreasing.

The aim of this Bachelor thesis was to map Estonian Evangelical Lutheran Church congregations by current ratio and analyse estonians` willingness to donate for churches. In order to do that author calculated congregations current ratio and break-even quantity. Research showed that among 160 congregations, 34 have poor solvency, among them, in turn, 13 have less members than break-even point. It means that these 13 mostly rural congregations need to think about increasing the number of members in order to receive more donations to cover short-term liabilities.

The author conducted a questionnaire, in order to analyse estonians` willingness to donate. Results showed that increased awareness about church needs and the importance of donations would motivate to donate more. As research showed higher income tax preference is not as important as personal contact, experience with church or higher income in order to motivate to donate.

Sustainability of rural churches ensures a sufficient number of members and donations. Rural congregations has to find different ways to earn profit, for example sales of used things and by organizing different concerts. Cooperations with local governments and businesses and developing church tourism would help to ensure rural churches sustainability.

VIIDATUD ALLIKAD

- Ajalooline otsus: Kopenhaagenis suletakse suur hulk kirikuid. Meie Kirik.
http://www.meiekirik.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=3111&Itemid=1 (21.03.2015)
- Annetused. EELK Tallinna Toompea Kaarli Kogudus.
http://www.kaarlikogudus.eu/sisu.php?lehe_id=14&alamlehe_id=0&alamlehe2_id=0
(03.03.2015)
- Annetuste maksustamine. Maksu-ja Tolliamet.
<http://www.emta.ee/?id=22620> (25.02.2015)
- Auksmann, E. (2003). Kas kogudustel on kohustust üleval pidada koguduse hooneid?
http://www.eelk.ee/eelk_vastused/v_vastus.php?id=23 (22.03.2015)
- Boches, E. (2010). Five ways social media will transform charitable giving.
<http://edwardboches.com/five-ways-social-media-will-transform-charitable-giving>
(24.03.2015)
- Bradshaw, T. H. (2000). Evangelistic Churches: Geographic, demographic, and marketing variables that facilitate their growth. University of Florida. (Phd)
- Brief Statistics 2013. Helsinki: Finnish Tax Administration publication 352e.13
- Brief Statistics 2014. Helsinki: Finnish Tax Administration publication 352e.14
- Church tax. Evangelical Lutheran Church of Finland.
<http://evl.fi/EVLen.nsf/Documents/8DF2DB3A97AF8200C2257C370054BC0C?OpenDocument&lang=EN> (11.04.2015)
- Colliander, A. Taxation in Finland 2009. Helsinki: Ministry of Finance publications 7/2009
- Dreyer, Y. (2004). A public practical theological theory for religious education of secularised youth. Department of Practical Theology. University of Pretoria.
<http://www.hts.org.za/index.php/HTS/article/viewFile/615/517> (25.04.2015)
- Eesti Evangeelne Luterlik Kirik
<http://www.eelk.ee/> (02.03.2015)
- Eesti Kirikute Nõukogu Põhikiri. Eesti Kirikute Nõukogu.
<http://www.ekn.ee/ekn.php> (02.03.2015)

- Heategevusalaste hoiakute uuring 2013. TNS Emor.
http://www.heategu.ee/Aruanne_heategevus_2013.pdf (02.03.2015)
- Holvandus, J. (2007). Koguduse sissetulekust ja liikmeannetusest. - *Eesti Kirik*, 10. oktoober 2007, nr 39. Tartu: SA Ajaleht Eesti Kirik.
- Jagels, M. G., Coltman, M. M. (2004). *Hospitality Management Accounting*. John Wiley & Sons, Inc. Eight edition
- Karisma, P., Torrkulla, K. (2014) Tänään eronnut 1052 ihmistä klo 11:n mennessä – 2600 jätti kirkon eilen. Eroa Kirkosta.
http://www.eroakirkosta.fi/media/none/tiedote_17_2014.html?year=2014 (03.03.2015)
- Kirikute ja koguduste seadus. Vastu võetud Riigikogus 01. jaanuaril 2015. a – RT I, 21.06.2014, 30.
- Kirikute öö välismaal. Kirikute öö.
<http://www.kirikuteoo.ee/index.php?pg=zahranici&RokNK=2015> (21.03.2015)
- Kodanikuühiskonna arengukava 2015-2020. Siseministeerium.
http://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/02/KODAR_2015-2020.pdf (02.03.2015)
- Kurg, I., Linnas, R., Üprus, A. (2012) Kirik keset küla.
<http://www.eelk.ee/diakoonia/doc/teated/KirikKesetKula-neti.pdf> (21.03.2015)
- Kuusik, R. (2010). Ettevõtte likviidsuse suhtarvud.
http://www.digi-info.ee/?go=news_detail&news_id=80 (08.05.2015)
- Laherand, M. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.
- Laitinen, E. K. (2011) Extension of break-even analysis for payment default prediction: evidence from small firms. – *Investment Management and Financial innovations*, vol 8, issue 4, pp. 96-108.
- Low, J. (2010). The World Giving Index 2010.
<https://www.cafonline.org/pdf/WorldGivingIndex28092010Print.pdf> (07.03.2015)
- Meriniit, M. (2013). *Finantsaruannetes esinevate väärkajastuste väljaselgitamine mittetulundusühingute näitel*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Money Matters. Evangelical Lutheran Church of Finland.
<http://evl.fi/EVLen.nsf/Documents/D555604F5A95D527C2257C1A0049CC9C?OpenDocument&lang=EN> (12.04.2015)

- Mänd, K., Noor, K., Uudelepp, A., Uus, M. (2011) Väärikaks ja õnnelikuks: annetamise analüüs ja soovitused. Poliitikauuringute Keskus Praxis.
http://www.kysk.ee/failid/File/Uuringud/Analuusiraport_Vaarikaks_ja_onnelikuks_annetamise_analuus_ja_sovitused_analuusi_teostaja_Poliitikauuringute_Keskus_PRAXIS.pdf (02.03.2015)
- Nikolajev, Jüri. (2014). Eesti Rahvusringhääling.
<http://uudised.err.ee/v/eesti/168c7339-3bb7-4f17-8fe2-0c2bc9cc4d22> (04.05.2015)
- Non-religious to outnumber Lutheran church members in Helsinki by 2021. YLE Uudiset.
http://yle.fi/uutiset/non-religious_to_outnumber_lutheran_church_members_in_helsinki_by_2021/7614786 (05.03.2015)
- Paenurm, M. (2012). Kirikute öö kõnetas paljusid. - *Eesti Kirik*, 13. juuni 2012, nr 26. Tartu: SA Ajaleht Eesti Kirik
- Pankroti väljakuulutamise teade. Ametlikud teadaanded.
https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=759892 (04.05.2015)
- Pessi, A. B., Angell, O. H., Pettersson, P. (2009). Nordic Majority Churches as Agents in the Welfare State: Critical Voices and/or Complementary Providers? – *Temenos, Nordic Journal of Comparative Religion*, vol. 45, no. 2, pp 207-234
- Pessi, A. B., Grönlund, H. (2012). The Place of the Church: Public Sector or Civil Society? Welfare Provision of the Evangelical Lutheran Church of Finland. – *Journal of Church & State*, vol. 54, issue 3, Sept.2012, pp. 353-374.
- Pöide kirik ja selle tulevik. (2013).
<http://smcproject.org.ee/documents/2013/07/poide-kirik-ja-selle-tulevik-uuringu-tulemused.pdf> (16.03.2015)
- Pühakojad avavad teelistele ukсед. Eesti Kirikute Nõukogu.
<http://www.ekn.ee/uudis.php?id=1> (25.03.2015)
- Pühakodade säilitamine ja areng 2014-2018
<http://www.muinas.ee/puhakoda> (02.03.2015)
- Revenue Statistics 2000. Paris: OECD publishing.
http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/revenue-statistics-2000_rev_stats-2000-en-fr#page12 (06.03.2015)
- Siseministeriumi majandusteave. Siseministerium.
<http://www.siseministerium.ee/et/ministeriumi-majandusteave> (28.02.2015)
- Soom, K. (2012). Soome luterliku kiriku majanduselust. - *Eesti Kirik*, 02. mai 2012, nr 20. Tartu: SA Ajaleht Eesti Kirik.

- Talvik, M. (2008) Kes annab, sellele antakse. - *Eesti Kirik*, 01. oktoober 2008, nr 39. Tartu: SA Ajaleht Eesti Kirik.
- The Final Research report of the project „Sustainable Management of Historic Rural Churches in the Baltic Sea Region (SMC)“. (2013).
http://smcproject.org.ee/__smc_raports/WP3/SMC_WP3_Final_Report_Appendix.pdf
 (21.03.2015)
- Tiitus, M. (2014) Avameelselt haldusreformist. Eesti Kirik.
<http://www.eestikirik.ee/avameelselt-haldusreformist/> (04.05.2015)
- Tooming, K., Vainola, A. (2013). Pöide kiriku halduskava.
http://smcproject.org.ee/__smc_raports/WP2/halduskava/SMC_WP2_poide_kiriku_HK.pdf (16.03.2015)
- Tooming, K. (2013). Kirikud - üleliigne hooneliik?
<http://www.sirp.ee/s1-artiklid/arhitektuur/2013-09-26-11-44-45/> (16.03.2015)
- Tulumaksuseadus. Vastu võetud Riigikogus 01. mail 2015 a. – RT I, 19.03.2015,66.
- Usust meie elus: kiriku ja religiooni uuring. (2010). Saar Poll.
http://www.eelk.ee/eelk_uudised/doc/ekn_kiriku_uuring_2010.pdf (03.03.2015)
- Usuühendused. Siseministeerium.
<https://www.siseministeerium.ee/et/tegevusvaldkonnad/usuuhendused> (04.03.2015)
- Volunteering in the European Union. (2010). Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency.
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf (03.03.2015)
- Võlaõigusseadus. Vastu võetud Riigikogus 01. novembril 2014 a. – RT I, 11.04.2014,13.
- Õunapuu, L. (2014) Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteenustes.
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1 (08.05.2015)
2015. aasta riigieelarve seletuskiri. Rahandusministeerium.
<http://www.fin.ee/riigieelarve-2015/> (03.03.2015)

LISAD

Lisa 1. Kultuuriministeeriumi eelarve väljavõte 2011-2014

	2011	2012	2013	2014	KOKKU
Programm " Pühakodade säilitamine ja areng " (Muinsuskaitseameti eelarve)	622 800	722 800	722 800	722 800	2 791 200
Tartu Pauluse kirik	498 511	498 511	668 511	505 511	2 171 044
Kuressaare Laurentiuse kirik	63 912	63 912	81 912	250 000	459 736
Väike-Maarja kirik	31 956	43 956	4 000		79 912
Narva Aleksandri kirik	117 924	115 379	106 303	104 873	444 479
Tartu Jaani kirik	255 647	255 647			511 294
Pöide kirik		80 000	80 000	80 000	240 000
Nõmme Rahu kirik		10 000	10 000		20 000
Tori Kiriku Taastajate Ühendus MTÜ. Kirikuhoone ja kinnistu territooriumi rekonstrueerimine		10 000	8 000	9 000	27 000
Eesti Apostiliku Õigeusu Kiriku Kihnu Nikolaose Kogudus. Kiriku katuse ja väravate rekonstrueerimine		10 000			10 000
EELK Paide Püha Risti Kogudus		10 000	45 000	50 000	105 000
EELK Viljandi Pauluse koguduse kirikuhoone automaatse tuletõrje-signalisatsiooni süsteemi väljaehitamiseks		3 835			3 835
Viljandi linn. EELK Viljandi Jaani koguduse kirikuhoone käärkambri remondiks		3 835			3 835
Viljandi linn. Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Viljandi Baptistikoguduse ehitatava kirikuhoone automaatse tuletõrje-signalisatsiooni süsteemi väljaehitamiseks.		3 780			3 780
EELK Audru Püha Risti kogudus. Audru Püha Risti luteri kiriku renoveerimine			10 000		10 000
EELK Tallinna Jaani kogudus, oreli ja siseremondi investeering			50 000	90 000	140 000
SA Tallinna Toomkiriku kultuuri ning eetilise väärtuse õppe- ja konverentsikeskus Kohtu 8 hoone renoveerimine			10 000		10 000
Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus. Koguduse ruumi renoveerimine ja inventari soetamine			10 000		10 000
EELK Tallinna Peeteli Kogudus. Laste- ja peretöö arendamiseks vajalike ruumide renoveerimiseks Harku vallas				15 000	15 000
Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Obinitsa Issanda Muutmise Kogudus. Kiriku renoveerimine			5 000		5 000
EELK Pärnu- Jakobite Kogudus. Inventari soetamine			3 000		3 000
EELK Põltsamaa Niguliste Kogudus.			3 000	3 000	6 000
EELK Maarja-Magdaleena Kogudus. Kiriku renoveerimine			3 000		3 000
Mustvee Halastuse ja Püha Kolmainsuse Ainususe Kogudus. Kiriku renoveerimine			3 000		3 000
EELK Laiuse Püha Jüri Kogudus. Inventari soetus			3 000		3 000

Lisa 1. (järg) Kultuuriministeeriumi eelarve väljavõte 2011-2014

	2011	2012	2013	2014	KOKKU
EELK Jõgeva Kogudus. Kiriku renoveerimine			3 000		3 000
EELK Nõo Püha Laurentsiuse Kogudus. Elektrisüsteemi renoveerimine			3 000		3 000
Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Meeksi Ristija Johannese kogudus. Meeksi kiriku renoveerimine			6 500		6 500
EELK Põlva Püha Neitsi Maarja Kogudus. Kiriku renoveerimine			5 000		5 000
Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Saatse Paraskeva Kogudus. Kiriku renoveerimine			5 000		5 000
Valga Vladimiri Jumalaema kiriku renoveerimistööd				20 000	20 000
Kärla vald. Kärla kiriku katuse renoveerimine				20 000	20 000
Vihula vald. Vainopea kiriku renoveerimine				10 000	10 000
EELK Kadrina Katariina Kogudus, hoone renoveerimine				30 000	30 000
EELK Türi Püha Martini Kogudus, kiriku renoveerimine				20 000	20 000
EELK Põlva Püha Neitsi Maarja Kogudus. Ruumide korrastamine ja inventari soetamine infopunkti rajamiseks				5 000	5 000
Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik. Ilmjärve, Obinitsa ja Saatse kiriku renoveerimisprojekti tellimine ja renoveerimine				11 000	11 000
Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu Kogudus. Kirikuhoone katuse renoveerimine				8 000	8 000
Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik Kuressaare Püha Nikolai Kogudus. Renoveerimistööd				3 000	3 000
EELK Mustvee Kogudus. Oreli soetamine				3 000	3 000
Kuressaare Püha Nikolai kiriku aknaavade restaureerimine				3 000	3 000
					0
Eesti loodudlikud pühapaigad. Uurimine ja hoidmine (Muinsuskaitseameti eelarves)	6 391	14 000	14 000	14 000	48 391
Hiite Maja SA. Looduslike pühapaikade arengukava täitmiseks		60 000			60 000
					0
Muinsuskaitseameti eelarve " Kinnismälestiste avariirestaureerimistööd ", millest toetatakse ka kirikuid. Täpsem info Muinsuskaitseametilt.	563 205	575 205	575 205	600 000	2 313 615
					0
KOKKU	2 160 346	2 480 860	2 438 231	2 577 184	9 656 621

Allikas: (Kultuuriministeeriumi teabenõude päring, isiklik e-mail)

Lisa 2. Isiklik e-mail Ilkka Karjalainen 18.03.2015

Ilkka.Karjalainen@vero.fi

18. märts

Hello!

1.

All companies pay income tax of 20 % of their net income and this year the share of the finnish church of the revenue is 2,71 %. Funny though, 2015 is the last year the finnish church gets its share of companies' income taxes.

2.

Your second question is a bit odd. Do you mean "can individuals deduct the church tax from their other income taxes?"? If so the answer is no. The church tax increases individual's income tax by 1,3 %-units in average.

3.

1002 M€ in Brief statistics describes the amount that is imposed (individuals + companies) on the basis of income in tax year 2012.

993 M€ in Statistics Finland describes the amount that is payed to the finnish church in calendar year 2012.

Best regards

Ilkka Karjalainen

Lisa 3. Isiklik e-mail Ilkka Karjalainen 25.03.2015

Ilkka.Karjalainen@vero.fi

25. märts

Hello!

I didn't find the new paragraphs yet, but if you understand a bit finnish???

Laki

verontilityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verontilityslain (532/1998) 12 §, 13 §:n otsikko sekä 1 ja 5 momentti sekä 14 §:n otsikko ja 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 12 § laissa 1253/2014, 13 §:n 1 momentti laissa 988/2005 ja

5 momentti laissa 724/2004 sekä 14 §:n 1 momentti laissa 1458/2001, ja

lisätään 27 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

12 §

Veronsaajaryhmien jako-osuudet

Valtion jako-osuus on 71,94 prosenttia ja

kuntien jako-osuus 28,06 prosenttia yhteisöverosta

As you see the state + the communes is 100 %.

The finnish government gives an yearly "allowance" to the finnish church, next year 114 M€.

I don't know why the change has come.

Ilkka K.

Lisa 4. Isiklik e-mail Anna-Leena Tiihonen 18.03.2015

tiedotus.helsinki@evl.fi <tiedotus.helsinki@evl.fi>

18. märts

Dear Merili Kalm,

your question reached us in Helsinki Parish Union. However I see you wish to get answers covering the Lutheran Church in Finland, not just the situation in Helsinki. I have a few suggestions. You could contact Kirkkohallitus, which has information about all parishes and is responsible for the Lutheran Church in Finland in a whole. The email address for their Information is kt@evl.fi. Their webpages are found at evl.fi. Before you contact them, please check the links below.

evl.fi > Action > Church and state > Church tax

<http://evl.fi/EVLen.nsf/Documents/8DF2DB3A97AF8200C2257C370054BC0C?OpenDocument&lang=EN>

evl.fi > Action > Money matters

<http://evl.fi/EVLen.nsf/Documents/D555604F5A95D527C2257C1A0049CC9C?OpenDocument&lang=EN>

If you are able to read Finnish or find someone to assist you, there's a bit more detailed information of the above topics here:

evl.fi > Ev.lut. kirkko > Kirkko ja valtio > Verotusoikeus

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/419FAAF1BA0FE4D9C22573360028DE1E?OpenDocument&lang=FI>

evl.fi > Ev.lut. kirkko > Talous

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/0D561B292843BA27C22572E500369487?OpenDocument&lang=FI>

About the situation in Helsinki parishes, there's a webpage www.kirkonrahat.fi about the economy of Helsinki Parish Union. Unfortunately it's only in Finnish and Swedish.

I can answer shortly to give you some idea how it works in Finland:

- sales are usually organized for some specific cause like Yhteisvastuukeräys or special diaconal help, not to finance everyday life of the parish
- there's no membership fee on top of the church tax

Lisa 4. (järg) Isiklik e-mail Anna-Leena Tiihonen 18.03.2015

- some parishes provide services like afternoon care for small school children and get compensation from the municipality, who is responsible for organizing it according to our law
- course, camp, retreat fees that people who take part have to pay cover usually only part of the actual cost, so there comes no profit
- as a general rule a church member gets pastor's and church musician's service for free as well as the place, church or parish hall, when it's about christening, wedding, confirmation or burial service
- one has to pay something for the actual burial or cremation as well for a place in the cemetery (for 25 years, option for prolonging the time) fees in Helsinki you'll find here http://www.helsinginseurakunnat.fi/material/attachments/keskusrekisteri/hautapalvelut/1Y5uRT3IX/Hautaushinnasto_1.12.2014_alkaen.pdf
- most of the cemetery infrastructure costs are covered by the church's share of the corporation tax (some other things are covered by it, too)
- for other purposes than church services one might have to pay rent for the church, ie. church concert or if the person to be buried was not a member of the church (again these rents cover mainly the costs: heat, electricity, personnel)
- the economical situation in Helsinki Parish Union is quite good, but there is a pressure to cut down costs eg. by giving up some buildings (parish halls more likely than church buildings)

I hope this was helpful and you'll get further with your thesis.

Anna-Leena Tiihonen
toimistosihiteeri
p. 09 2340 2237

Helsingin seurakuntayhtymän viestintä
Kolmas linja 22 B
00530 Helsinki

Lisa 5. Luterlaste ja mitteusklike arv Soomes aastatel 2009-2013

Aasta	Populatsioon kokku	Luterlased	Mitteusklikud	Füüsiliste isikute kirikumaks
1950	4029803	3828482	112282	
1960	4446222	4106224	250108	
1970	4598336	4246578	262005	
1980	4787778	4321509	375816	
1990	4998478	4390739	510608	
1991	5029002	4392900	533489	
1992	5054982	4385694	565344	
1993	5077912	4376477	596538	
1994	5098754	4383259	609621	
1995	5116826	4390550	619626	
1996	5132320	4398158	626955	
1997	5147349	4405073	634437	
1998	5159646	4408053	641687	
1999	5171302	4407725	652590	
2000	5181115	4409576	659979	
2001	5194901	4410043	671704	
2002	5206295	4407755	684408	
2003	5219732	4396813	706898	
2004	5236611	4386336	732801	
2005	5255580	4373556	761522	
2006	5276955	4355949	798266	
2007	5300484	4334586	840747	
2008	5326314	4299186	898828	
2009	5351427	4273425	945330	945,33
2010	5375276	4207192	1032429	1032,43
2011	5401267	4175443	1087972	1087,97
2012	5426674	4147371	1139730	1139,73
2013	5451270	4106025	1203687	1203,69

Allikas: (Statistics Finland)

Lisa 6. Omavalitsuste vajaduste ja koguduste tugevuste sünergia

Koguduse vajadused	Koguduse tugevused / võimalused	Omavalitsuse vajadused	Edukas koostöö
Koguduste diakoonilise pädevuse tõstmine ja inimressursi arendamine.	Olemasolev pikaajaline praktika inimeste aitamisel ja nõustamisel. Organisatsioonikultuur – aidata ligimest.	Sotsiaal- ja haridustöö spetsialistide puudus.	Kutsuda omavalitsusega koostöös ellu koolitusprojekte koguduse liikmete täienduskoolituseks ja ümberõppeks.
Koguduse finantsvõimekus e tõstmine.	Vabatahtlik töö, kogukonna tundmine, kliendibaasi olemasolu. Liikmemaksubaas ja annetused võimaldavad organisatsioonil toimida ka ilma teenust osutamata. Teisest küljest toetab teatav finantsvõimekus paindlikkust teenuse osutamisel. Tuua läbi projektide leevendust omavalitsuse eelarvele teenuste osutamisel.	Eelarve senisest oluliselt tõhusam kasutamine. Teenuste eelarve suurendamine.	Koguduse osalemine teenushangetes, koguduse ettepanekud omavalitsuse ülesannete delegeerimiseks.
Koguduse materiaalse vara haldamine ja arendamine.	Olemasolev kinnis- ja vallasvara, mis ei ole aktiivses kasutuses või mida kasutatakse vähe.	Omavalitsusel ei ole piisavalt maad teenuste arendamiseks. Omavalitsusel ei ole ruume teenuste arendamiseks.	Kogudus saab oma varasid pakkuda omavalitsuse teenuste osutamiseks nii teenuse osutajana, kui lihtsalt ruumide kasutamist võimaldades.

Lisa 6. (järg) Omavalitsuste vajaduste ja koguduste tugevuste sünergia

Koguduse vajadused	Koguduse tugevused / vajadused	Omavalitsuste vajadused	Edukas koostöö
Diakoonilise võimekuse tõstmine (sh koguduseliikmete eest hoolitsemine)	Aastasadade pikkune kogemus raskustesse sattunud inimeste aitamisel. Inimväärikuse kaitsmiseks kehtestatud väärtushinnangud. Kogemus anda hingelist abi. Väärtustel põhinev organisatsiooni- ja suhtluskultuur. Holistiline maailmakäsitlus.	Elanikkond vananeb, rohkem on vaja sotsiaalteenuseid. Majandussurutis on suurendanud nende perekondade arvu, kes ei saa ise hakkama. Suurenenud on puuetega laste ja täiskasvanute osakaal elanikkonnas, neile on vaja tugiteenuseid. Vangist vabanenute rehabiliteerimine. Pervägivalla all kannatavatele inimestele on vaja tugiteenuseid. Lasteaia ja -hoiu kohtade nappus. Väärtustel põhinevate koolide vähesus.	Kogudus saab osaleda just nende omavalitsuslike teenuste pakkumises, mis on diakooniatööl põhinevad: toimetulekuraskust es perede nõustamine, hooldekodud, varjupaigad, rehabilitatsioon, laste eest hoolitsemine, ravi- ja hooldusteenused.
Koguduseliikmete arvu suurendamine.	Tugev organisatsioonikultuur, organisatsioonilise ühistegevuse tava, koguduste võrgustik.	Omavalitsus tahab pakkuda kvaliteetsemat elukeskkonda, kus inimesel on võimalus eneseteostuseks mitmesugustes valdkondades elukaare erinevates punktides.	Peale igapäevase misjonitöö on oluline ka kohaliku kogukonna sekundaarne sidumine kogudusega.

Allikas: (Kurg *et al* 2012)

Lisa 7. EELK annetajaliikmed aastatel 1970-2013

Aasta	Annetajaliikmed
1970	94332
1975	77375
1980	60733
1985	50094
1990	63891
1995	57614
2000	47092
2005	39879
2013	31055

Allikas: (Eesti Evangeelne Luterlik Kirk)

Lisa 8. Heategevusalaste hoiakute uuringu tulemused

	Sihtrühm	Annetada raha	Annetada esemeid	Tasuta töö
Kokku		13%	24%	12%
Vanusegrupp:	18-29 aastased	11%	27%	11%
	30-39 aastased	12%	20%	11%
	40-49 aastased	14%	25%	12%
	50-60 aastased	16%	23%	17%
Rahvus:	Eestlane	12%	25%	11%
	Muu rahvus	16%	21%	15%
Sugu:	Mees	13%	19%	10%
	Naine	13%	28%	15%
Regioon:	Tallinn	13%	26%	17%
	Põhja-Eesti	12%	23%	8%
	Lääne-Eesti	8%	15%	7%
	Tartu regioon	16%	28%	11%
	Lõuna-Eesti	16%	24%	14%
	Virumaa	14%	23%	13%
Asulatüüp	Suur linn	15%	26%	15%
	Muu linn	17%	25%	12%
	Maa-asula	9%	20%	9%
Keskmise neto kuusissetulek	Kuni 300 eurot	14%	22%	17%
	301-700 eurot	13%	23%	12%
	701-1000 eurot	11%	22%	12%
	Üle 1000 euro	17%	31%	13%
Staatus	Iseendale tööandja	22%	31%	19%
	Palgatöötaja	13%	23%	11%
	Õpilane, üliõpilane	13%	21%	12%
	Pensionil	13%	12%	17%
	Muu	13%	27%	14%

Allikas: (Heategevusalaste hoiakute uuring 2013)

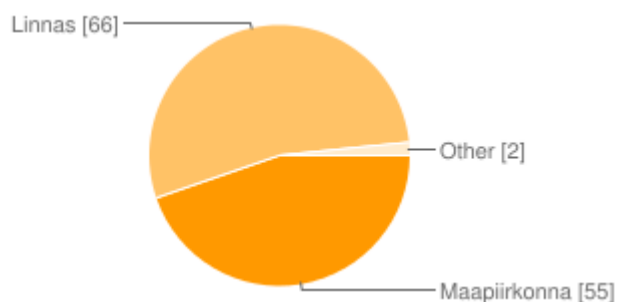
Lisa 9. Ankeetküsitluse vastused

Kui vana te olete?

...-20	3	2.4%
20-29	22	17.9%
30-39	23	18.7%
40-49	29	23.6%
50-59	21	17.1%
60-69	18	14.6%
70-...	7	5.7%

Kus piirkonnas te elate?

Maapiirkonnas	55	44.7%
Linnas	66	53.7%
Other	2	1.6%

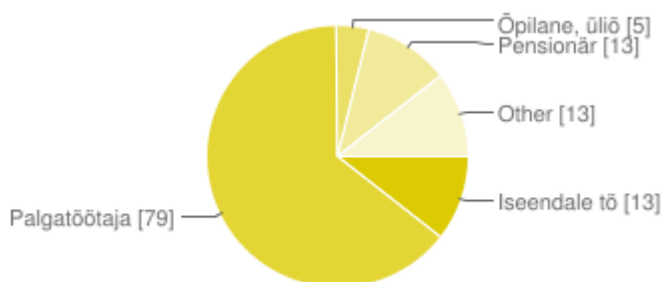

Millises regioonis elate?

Tallinn	18	14.6%
Põhja-Eesti	33	26.8%
Lääne-Eesti	14	11.4%
Tartu	10	8.1%
Lõuna-Eesti	18	14.6%
Virumaa	18	14.6%
Other	12	9.8%

Kas olete ...?

Iseendale tööandja	13	10.6%
Palgatöötaja	79	64.2%
Õpilane, üliõpilane	5	4.1%
Pensionär	13	10.6%
Other	13	10.6%

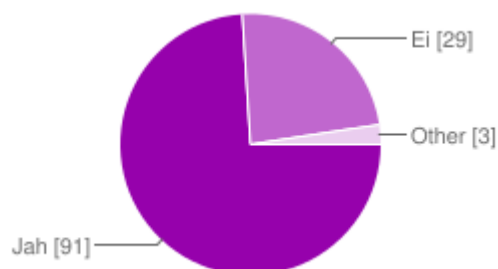
Lisa 9. (järg) Ankeetküsitluse vastused

Mis on teie keskmine neto kuusissetulek?

Kuni 300 eurot	7	5.7%
301-700 eurot	49	39.8%
701-1000 eurot	23	18.7%
1001-1500 eurot	20	16.3%
Üle 1500 euro	15	12.2%
Other	9	7.3%

Kas olete mõne kiriku koguduse liige?

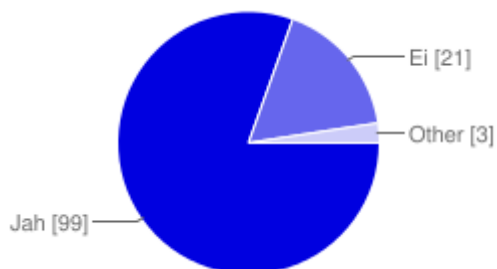
Jah	91	74%
Ei	29	23.6%
Other	3	2.4%

Kas olete teinud mõnele kirikule

rahalise või mitterahalise annetuse?

Jah	99	80.5%
Ei	21	17.1%
Other	3	2.4%

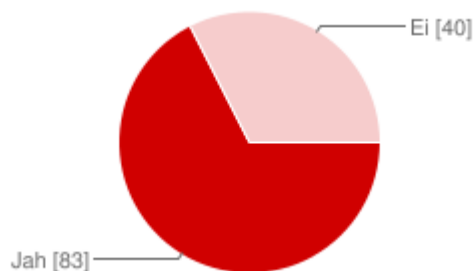

Millal viimati annetasite mõnele kirikule?

Viimase kuu jooksul	52	42.3%
Viimase kuue kuu jooksul	17	13.8%
Viimase aasta jooksul	14	11.4%
Ammu	8	6.5%
Ei mäleta	8	6.5%
Ei olegi annetanud	19	15.4%
Other	5	4.1%

Kas olete regulaarne annetaja?

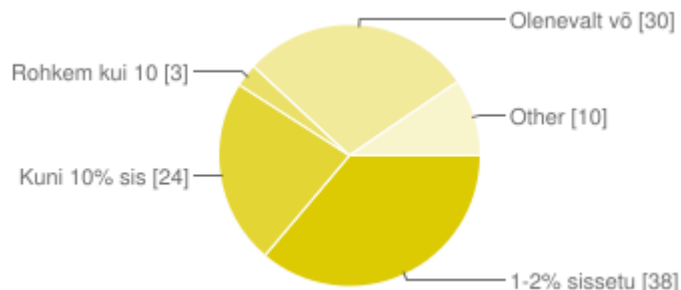
Jah	83	67.5%
Ei	40	32.5%

Lisa 9. (järg) Ankeetküsitluse vastused

Kui jah, siis kui suure osa oma sissetulekust tavaliselt annetate?

1-2% sissetulekust	38	36.2%
Kuni 10% sissetulekust	24	22.9%
Rohkem kui 10% sissetulekust	3	2.9%
Olenevalt võimalusest	30	28.6%
Other	10	9.5%

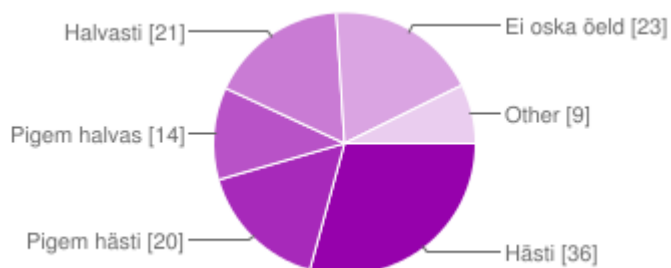

Mis ajendaks teid kirikule (rohkem) annetama?

Suurem sissetulek	51	41.5%
Suurem teadlikkus kirikute tegevusest ja annetuste vajalikkusest	39	31.7%
Suurem tulumaksusoodustus annetuste ja kingituste pealt	14	11.4%
Isiklik kogemus/kokkupuude abivajava kirikuga (nt matused, laulatus)	43	35%
Other	14	11.4%

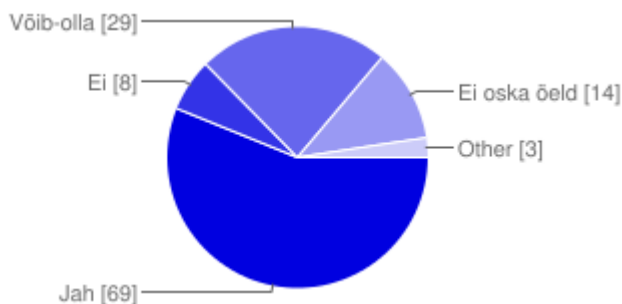
Kuidas suhtuksite sellesse, kui riikliku maksuna oleks kohustuslik maksta kirikumaksu 1% oma sissetulekust?

Hästi	36	29.3%
Pigem hästi	20	16.3%
Pigem halvasti	14	11.4%
Halvasti	21	17.1%
Ei oska öelda	23	18.7%
Other	9	7.3%

Kui oleks võimalus suunata 1% oma makstavast tulumaksust mittetulundusühingutele, sihtasutustele või usulistele ühendustele, kas kasutaksite seda?

Jah	69	56.1%
Ei	8	6.5%
Võib-olla	29	23.6%
Ei oska öelda	14	11.4%
Other	3	2.4%

Lisa 9. (järg) Ankeetküsitluse vastused

Milline viis kirikute toetamiseks oleks teile meelepärased?

Raha annetamine	81	66.9%
Esemete annetamine	29	24%
Tasuta töö tegemine vabatahtlikuna	55	45.5%
Other	10	8.3%

Millisel alljärgneval eesmärgil võiks kirikukompleksi kuuluvaid hooneid ja ruume kasutada?

Kontsertide, näidendite või etenduste korraldamine	90	73.2%
Ruumide rent (seminarideks, koosolekuteks jne)	51	41.5%
Lastehoid	53	43.1%
Kasutatud esemete/riiete müük	33	26.8%
Erinevad laadad	21	17.1%
Other	24	19.5%

Lisa 10. EELK koguduste lühiajaliste kohustuste kattekordaja

Kogudus	Liikmeid kokku	Püsikulu	2013 aasta tulem	Keskmine liikme-annetus	Lühiajaliste kohustuste kattekordaja
Mihkli	411,00	28609,28	-12339,00	28,34	0,01
Ambla	850,00	26813,18	-1582,00	32,56	0,04
Pühajõe	208,00	5685,00	1775,00	34,74	0,05
Haljala	200,00	9717,45	147878,00	71,21	0,06
Narva	104,00	99310,17	-544296,00	30,58	0,07
Jõhvi	2445,00	141733,00	-29781,00	27,29	0,10
Maarja-Magdaleena	600,00	29914,00	-7254,00	27,09	0,24
Vändra	151,00	43013,68	697,00	29,17	0,28
Tallinna Jaani	12693,00	284193,47	73309,00	57,79	0,34
Pilistvere	437,00	318440,74	15962,00	36,76	0,35
Tallinna Rootsi-Mihkli	387,00	183604,84	71064,00	35,86	0,37
Saarde	806,00	23728,00	549,00	24,57	0,40
Kaarma	399,00	22120,56	-278,00	72,02	0,42
Võru	600,00	13145,57	302,00	21,17	0,52
Kadrina	300,00	32453,08	-2049,00	48,89	0,63
Tartu Peetri	9180,00	126111,57	4317,00	45,25	0,76
Jõelähtme	870,00	35971,54	5716,00	40,00	0,89
Kärdla	350,00	45484,74	4796,00	37,81	0,91
Tartu Maarja	3189,00	28010,65	5685,00	40,86	0,93
Sangaste	900,00	15768,09	0,00	17,20	0,95
Lääne-Nigula	1200,00	58939,19	-11209,00	30,73	0,97
Juuru	712,00	40155,00	-5902,00	45,35	1,04
Nõmme Rahu	3500,00	94563,93	-2109,00	66,83	1,04
Räpina	1200,00	219502,00	189,00	23,95	1,04
Avinurme	420,00	71062,00	-941,00	19,93	1,11
Kursi	300,00	5443,79	1094,00	9,83	1,28
Paldiski	138,00	8997,42	905,00	21,91	1,33
Kuussaare	3414,00	265548,89	117617,00	34,60	1,46
Kuusalu	2000,00	59118,00	-2930,00	26,53	1,59

Lisa 10. (järg) EELK koguduste lühiajaliste kohustuste kattedekordaja

Kogudus	Liikmeid kokku	Püsikulu	2013 aasta tulem	Keskmine liikme-annetus	Lühiajaliste kohustuste kattedekordaja
Jõgeva	327,00	13828,87	1335,00	27,73	1,61
Rapla	2300,00	147313,66	15055,00	43,39	1,62
Türi	649,00	29068,00	16642,00	37,00	1,87
Lohusuu	340,00	1599,13	92,00	10,80	1,90
Jämaja	324,00	3853,00	1166,00	20,28	1,95
Järvakandi	82,00	6480,00	1197,00	35,39	2,03
Rakvere	922,00	64794,45	-1939,00	58,52	2,09
Tallinna Peeteli	263,00	46947,38	9721,00	61,43	2,11
Tallinna Toomkogudus	1500,00	718143,88	20556,00	102,86	2,25
Torma	1000,00	19434,00	2603,00	21,25	2,25
Tallinna Püha Vaimu	2300,00	77074,00	1437,00	65,70	2,31
Väike-Maarja	950,00	14121,73	2548,00	21,16	2,34
Viru-Jaakobi	525,00	12219,00	-3997,00	50,92	2,42
Järva-Jaani	454,00	48134,84	14909,00	31,43	2,47
Põlva	3000,00	87640,00	-9189,00	28,98	2,48
Viljandi Pauluse	861,00	57639,11	4878,00	41,28	2,48
Rõuge	2477,00	22823,00	1590,00	23,43	3,07
Pärnu	6500,00	189681,12	-13712,00	13,57	3,16
Paide	510,00	102441,00	-4174,00	23,89	3,18
Palamuse	600,00	28317,00	-302,00	38,46	3,20
Mustjala	265,00	5944,91	-897,00	30,37	3,21
Järva-Peetri	160,00	18459,10	2909,00	48,47	3,22
Kambja	559,00	13373,62	2035,00	30,29	3,27
Tallinna Kaarli	13728,00	685090,00	39494,00	43,65	3,27
Valjala	439,00	36666,00	-889,00	49,10	4,26
Valga	700,00	26843,58	-5365,00	29,49	5,09
Järva-Madise	175,00	29536,97	16176,00	50,87	5,35
Viljandi Jaani	1799,00	76792,31	19484,00	62,47	5,49
Anna	170,00	12001,55	1756,00	46,34	5,68
Loksa	484,00	19918,19	-2118,00	16,80	7,13
Risti	700,00	107276,67	-4676,00	30,80	7,66
Rõngu	215,00	14171,50	2969,00	19,31	8,05
Püha	473,00	57361,00	5408,00	14,05	8,18
Tapa	654,00	17147,09	215,00	22,58	8,25

Lisa 10. (järg) EELK koguduste lühiajaliste kohustuste kattekordaja

Kogudus	Liikmeid kokku	Püsikulu	2013 aasta tulem	Keskmine liikme-annetus	Lühiajaliste kohustuste kattekordaja
Tartu Pauluse	6000,00	312754,00	-104355,00	48,15	9,17
Rannamõisa	620,00	27916,56	3466,00	26,60	10,53
Kose	1050,00	86471,00	50379,00	40,19	10,71
Kolga-Jaani	435,00	31018,68	1970,00	29,12	10,82
Põltsamaa	3500,00	92791,00	31450,00	22,08	11,29
Leesi	300,00	9031,00	7,00	12,20	11,42
Tarvastu	408,00	37477,92	6236,00	31,83	11,42
Mustvee	540,00	12333,00	1377,00	18,33	14,16
Emmaste	150,00	4979,27	1757,00	41,42	14,99
Karksi	366,00	17104,71	14675,00	66,93	15,57
Kirbla	80,00	3359,99	0,00	20,14	16,15
Karja	140,00	7970,20	1911,00	22,42	17,34
Pindi	800,00	13180,00	-709,00	26,15	18,56
Tartu Ülikooli-Jaani	807,00	32338,00	-3765,00	57,97	18,82
Äksi	208,00	29259,26	726,00	73,42	21,50
Ridala	378,00	19668,40	19683,00	45,50	22,00
Koeru	520,00	23114,23	-4448,00	29,52	22,40
Harju-Jaani	1000,00	13949,70	6998,00	40,11	22,96
Viimsi	679,00	18916,00	11467,00	83,52	24,24
Märjamaa	876,00	12588,25	-1551,00	58,67	26,52
Kärla	500,00	7560,00	1573,00	27,76	27,18
Taagepera	415,00	17960,26	-14349,00	10,00	27,42
Keila	2777,00	46901,35	23665,00	28,25	30,71
Kullamaa	600,00	12971,68	-381,00	37,54	34,06
Pöide	90,00	7537,60	-688,00	48,71	34,81
Hageri	2985,00	103199,91	5202,00	42,56	35,30
Soome Püha Peetruse	275,00	34867,00	-1377,00	13,35	40,16
Tori	80,00	9427,00	674,00	15,92	41,54
Nissi	580,00	26883,28	51167,00	57,50	42,24
Anseküla	124,00	3396,00	-910,00	43,41	43,18
Paistu	80,00	16922,47	-13630,00	23,33	43,20
Käina	150,00	13721,00	-5051,00	34,56	48,97
Noarootsi	163,00	6104,64	6991,00	97,48	51,53
Varbla	183,00	5215,33	1401,00	26,62	58,91

Lisa 10. (järg) EELK koguduste lühiajaliste kohustuste kattedekordaja

Kogudus	Liikmeid kokku	Püsikulu	2013 aasta tulem	Keskmine liikme-annetus	Lühiajaliste kohustuste kattedekordaja
Hargla	230,00	15351,31	-11853,00	18,66	63,01
Piirsalu	430,00	4257,00	7044,00	52,57	64,76
Muhu	135,00	4819,46	1316,00	35,60	67,77
Harju-Madise	550,00	23496,24	794,00	32,18	70,75
Tuhala	142,00	9900,75	-780,00	23,09	75,36
Helme	4450,00	42542,67	4515,00	15,39	87,01
Iisaku	525,00	10811,77	-1234,00	36,06	87,79
Saksa Lunastaja	114,00	20090,16	3886,00	25,32	105,60
Urvaste	1863,00	46144,43	4218,00	15,20	106,21
Käru	167,00	5350,00	-3258,00	27,48	112,15
Illuka	109,00	2212,66	481,00	16,72	121,96
Reigi	350,00	20641,00	5560,00	41,73	143,07
Mustamäe Maarja Magdaleena	50,00	38742,40	5967,00	92,25	353,38
Mõisaküla	310,00	3991,59	-3016,00	15,77	1029,13
Käsmu	114,00	67158,00	56497,00	53,79	3821,50
Kõpu	170,00	15235,00	7755,00	30,06	8707,25

Allikas: (Eesti Evangeelne Luterlik Kirik)

Lisa 11. Lühiajaliste kohustusteta EELK kogudused

Kogudus	Liikmeid kokku	Püsikulu	2013 aasta tulem	Keskmine liikme-annetus
Jüri	800	25458,99	1945	34,22
Prangli	74	92,95	1289	14,17
Randvere	97	7426,80	-2002	34,65
Aegviidu	165	5692,91	1330	30,45
Vahastu	100	2979,42	16371	12,71
Haapsalu	2530	62865,30	9623	56,02
Hanila	100	5771,13	47	28,78
Karuse	110	1331,44	1670	47,29
Lihula	750	5422,56	-1853	33,44
Martna	168	27297,27	3710	26,65
Nõva	192	20371,07	6352	24,34
Vormsi	70	16732,53	-125	32,81
Saku	21	9281,06	13045	100,42
Audru	209	16347,88	17857	27,67
Häädemeeste	310	7395,53	-880	41,62
Pärnu-Jakobi	1010	33042,08	-10692	24,94
Sindi	25	3105,04	418	10,65
Tahkuranna	70	737,51	327	10,00
Treimani	109	931,24	-124	16,74
Tõstamaa	92	3734,55	6554	12,25
Vigala	1000	42437,12	50597	14,63
Kihelkonna	1160	66805,22	5717	25,94
Orissaare	318	20599,92		22,38
Pühalepa	155	5739,50	-240	42,75
Ruhnu	23	528,00	1246	18,82
Saaremaa Jaani	90	900,51	137	27,39
Alatskivi	300	124967,93	54183	3,63
Kodavere	350	7790,76	-883	21,16
Laiuse	160	27990,26	23095	34,63
Tartu Soome	64	445,69	-107	5,00
Vara	78	1669,18	35	5,54
Võnnu	483	14084,80		12,42
Elva	255	13325,63		31,26

Lisa 11. (järg) Lühiajaliste kohustusteta EELK kogudused

Kogudus	Liikmeid kokku	Püsiulu	2013aasta tulem	Keskmine liike-annetus
Karula	460	28384,22	7029	23,63
Laatre	71	1484,00	576	16,62
Nõo	680	32216,55	4563	42,16
Otepää	437	38874,01	6822	19,45
Puhja	250	35359,25	-4972	42,39
Rannu	140	11640,40		18,3
Halliste	357	8175,00	-13	34,38
Suure-Jaani	1100	137379,12		43,37
Ilumäe	67	24699,85	146	65,68
Kunda	110	4383,09	-364	21,97
Lüganuse	800	62285,92	851	26,28
Narva-Jõesuu	104	23486,01	5230	36,25
Simuna	2035	17175,73		25,58
Tamsalu	25	418,32	65	22,73
Tudulinna	150	1262,00	1803	11,77
Viru-Nigula	600	26704,39	6666	32,24
Kanepi	1500	12457,42		25,46
Mehikoorma	86	2460,78	13	15,19
Petseri	15	133,62	-58	5,55
Roosa	65	0,00	-213	11,43
Vastseliina	5000	30091,07	18855	27,47

Allikas: (Eesti Evangeelne Luterlik Kirik)

Lisa 12. Kaardistusuuringu tulemused

"Rahalehmad"	"Tähed"	"Koerad"	"Küsimärgid"
Järvakandi	Rakvere	Mihkli	Ambla
Tallinna Peeteli	Tallinna Toomkogudus	Pühajõe	Jõhvi
Viru-Jaakobi	Torma	Haljala	Tallinna Jaani
Järva-Jaani	Tallinna Püha Vaimu	Narva	Saarde
Paide	Väike-Maarja	Maarja-Magdaleena	Tartu Peetri
Palamuse	Põlva	Vändra	Jõelähtme
Mustjala	Viljandi Pauluse	Pilistvere	Tartu Maarja
Järva-Peetri	Rõuge	Tallinna Rootsi-Mihkli	Sangaste
Kambja	Pärnu	Kaarma	Lääne-Nigula
Valjala	Tallinna Kaarli	Võru	Juuru
Järva-Madise	Valga	Kadrina	Nõmme Rahu
Anna	Tapa	Kärdla	Räpina
Loksa	Tartu Pauluse	Avinurme	
Rõngu	Viljandi Jaani		
Püha	Kose		
Rannamõisa	Risti		
Kolga-Jaani	Põltsamaa		
Leesi	Pindi		
Tarvastu	Tartu Ülikooli-Jaani		
Mustvee	Harju-Jaani		
Emmaste	Viimsi		
Karksi	Märjamaa		
Kirbla	Keila		
Karja	Hageri		
Äksi	Soome Püha Peetruse		
Ridala	Helme		
Koeru	Urvaste		
Kärla	Kuressaare		
Taagepera	Kuusalu		
Kullamaa	Rapla		
Põide	Türi		
Tori			
Nissi			
Anseküla			
Paistu			

Lisa 12. (järg) Kaardistusuuringu tulemused

„Rahalehmad“	„Tähed“	„Koerad“	„Küsimärgid“
Käina			
Noarootsi			
Varbla			
Hargla			
Piirsalu			
Muhu			
Harju-Madise			
Tuhala			
Iisaku			
Saksa Lunastaja			
Käru			
Illuka			
Reigi			
Mustamäe Maarja Magdaleena			
Mõisaküla			
Käsmu			
Kõpu			
Kursi			
Paldiski			
Jõgeva			
Lohusuu			
Jämaja			

Allikas: (Autori koostatud kaardistusuuringu tulemusel)